

LUNDS
UNIVERSITET

En tidig alkoholdebut- Vad spelar det för roll?

En kvantitativ undersökning av debutålderns betydelse för utvecklingen av alkohol- och droganvändning, samt psykisk ohälsa bland ungdomar.

Louise Nilsson

Kandidatuppsats

VT 2017

Antal ord: 13938

Handledare: Anna Tegunimataka

Abstract

The purpose of this study was to investigate if there is an association between an early debut of alcohol and the development of alcohol- and drug use among adolescents in the second grade of gymnasium, in Skåne. The purpose was also to investigate if there is a connection to be found between an early debut of alcohol and the mental health among the adolescents and if so, how it looks like. In addition the study highlights differences between the genders. All together 7949 individuals in the second grade of gymnasium participated in the survey 2016 and 9917 individuals participated in the survey 2012. The study shows that there is a significant association to be found that those who start drinking before 13 years of age is more likely to drink more and to be at worse mental health than those who have not tried alcohol before the age of 13. They are also more likely to have tried other drugs in comparison with those who have not tried alcohol before the age of 13.

Förord

Jag vill först och främst rikta ett stort tack till min handledare för all hjälp och vägledning genom arbetet med denna uppsats. Jag vill också tacka min familj som funnits där som stöd när jag känt mig stressad och sist men inte minst vill jag även tacka vänner och klasskamrater som varit ett lugnande och stöttande sällskap under terminen.

/Louise Nilsson

Innehållsförteckning

Inledning	6
Problemformulering	6
Syfte	7
Frågeställningar	7
Definition tidig debutålder	8
Definition narkotika och droger	8
Kunskapsläge	8
Sökning efter litteratur och tidigare forskning	8
Alkoholkonsumtion	8
Droganvändning	9
Alkohol och droger	10
Psykisk ohälsa	10
Alkohol och droger, koppling till psykisk ohälsa	13
Teori	16
Stämplingsteorin	16
Beroendemedicin	17
Social inlärningsteori	17
<i>Positiv och negativ förstärkning</i>	18
Annan teori	18
Användning av teori	19
Metod	20
Metodmässiga överväganden	20
<i>Metodens förtjänster och begränsningar</i>	21
Urval	23
<i>Bortfall och svarsfrekvens</i>	24
Metodens tillförlitlighet	24
<i>Reliabilitet</i>	24
<i>Validitet</i>	25
Min förförståelse	26
Etiska överväganden	26
Data	28
Resultat	33
Tabell 1. Frekvenstabell 2016 och Tabell 2. Frekvenstabell 2016	35

Övriga analyser - 2012 Frekvenstabeller (Tabell 3, Tabell 4).....	36
Debutålder 2016	37
Tabell 5. Korstabell 2016 psykisk ohälsa	38
Tabell 6. Korstabell 2016, alkoholkonsumtion	39
Tabell 7. Korstabell 2016, narkotikaanvändning	41
Tabell 8. Korstabell 2016, föräldrarnas sysselsättning	42
Övriga analyser - 2012 Korstabeller (Tabell 9, Tabell 10)	43
Analys	44
Slutsats	49
Referenslista	51
Bilagor	55
Bilaga 1	55
Bilaga 2	25

Inledning

Problemformulering

Trots att den tillåtna åldern för att dricka alkohol i Sverige idag är 18år uppgår 40% av Sveriges niondeklassare att de dricker alkohol enligt en undersökning som utfördes 2016 av Centralförbundet för alkohol- och drogupplysning (CAN 2016). Trots att det skett en nedgång de senaste åren är det alltså fortfarande en stor andel unga som dricker alkohol. Nyheterna rapporterar samtidigt om ökade mängder narkotika som förs in i landet via Skånes gränser och mycket av det når dessvärre våra ungdomar (Skånska dagbladet 2017).

Det finns mycket forskning som visar att en tidig alkohol- och drogdebut kan leda till allvarliga konsekvenser både kort- och långsiktigt. Inte minst ökar en tidig användning risken att användandet eskalerar snabbare och att en utvecklar ett beroende senare i livet (Patel et. al 2007; Sartor et. al 2016; MacLeana et. al 2014; Brown et. al 2008). Trots att det saknas bevis om kausala samband tyder mycket forskning på att alkohol kan fungera som en inkörsport och ökar risken för att en person börjar med andra droger (Lynskey et.al 2003; Cleveland & Wiebe 2008). Vidare anser vissa att cannabis, som oftast är den första drogen ungdomar kommer i kontakt med, fungerar som en inkörsport till användandet av andra, tyngre droger (Lynskey et. al 2003; Cleveland & Wiebe 2008). Mycket forskning poängterar också att ungdomen är en speciellt sårbar tid då det sker stora förändringar, både fysiskt, känslomässigt och socialt då ungdomarna utsätts för mer stress och tvingas ta större ansvar (Jackson, John E. Schulenberg 2013; MacLeana et. al 2014; Brown et. al 2008). Det betyder att deras psykiska hälsa riskerar att försämrans och de lider större risk att påverkas av gruppsytryck och andra faktorer som kan bidra till att de tidigt provar alkohol och droger.

Psykisk ohälsa och stressrelaterade sjukdomar har blivit ett allt vanligare hälsoproblem bland Sveriges ungdomar idag, liksom för ungdomar på många andra ställen världen över (Wiklund et. al 2014; Patel et. al 2007; Martiniuk et. al 2015; Jackson & Schulenberg 2013). Globalt sett lider minst var fjärde/femte ung person ur den allmänna befolkningen av minst en psykisk sjukdom och självmord är en av de vanligaste dödsorsakerna inom denna målgrupp (Patel et. al 2007). Självmord och självmordstankar kopplas ofta till bland annat depression, prestationskrav från skolan, gruppsytryck men också den ökade tillgängligheten till alkohol och droger (Patel et. al 2007; Wiklund et. al 2014). Mycket forskning visar ett starkt samband mellan just psykisk ohälsa och drogmissbruk (Patel et. al 2007; Sartor et. al 2016; Horwitz et. al 2017; Stogner 2015; Dembo et. al 2012; MacLeana et. al 2014; Brown et. al 2008). Ett exempel är att alkoholen och drogerna för en del kan fungera som en coping-mekanism då en

vill glömma eller undvika de problem eller stress som en ställs inför (Bos et. al 2016). Det finns emellertid många andra anledningar till att ungdomar dricker samt använder droger och trots att det saknas bevis för vilket av det ena som leder till det andra så är forskningen rörande överens om att det finns ett samband mellan droger (alkohol inräknat) och psykisk ohälsa. Eftersom ungdomar generellt sett är fysiskt friska har de begränsad kontakt med allmänläkare eller primärvårdens personal, vilket leder till en begränsad möjlighet att upptäcka och därmed kunna ge ungdomarna den hjälp de behöver (Patel et. al 2007). Det är alltså viktigt ur flera aspekter att vi fångar upp och kan börja arbeta med ungdomarna tidigt för att förebygga att ett skadligt beteende i form av alkoholkonsumtion och droganvändning utvecklas och eskalerar. Därför är det viktigt att kartlägga hur deras användning ser ut idag och titta på vilken roll debutåldern spelar i hur deras användning utvecklats. Det är också viktigt att undersöka om det finns samband mellan ungdomars debutålder och ungdomarnas psykiska ohälsa för att på bättre sätt kunna bemöta ungdomars, ibland komplexa, behov.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka sambandet mellan en tidig debutålder för alkohol och senare alkohol- och droganvändning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2. Vidare är syftet att undersöka om det finns ett samband mellan en tidig debutålder och psykisk ohälsa bland ungdomarna samt att undersöka om det finns skillnader beroende på kön.

Frågeställningar

Hur ser alkohol- och droganvändningen samt den psykiska ohälsan ut idag bland ungdomar i gymnasieårets årskurs 2?

Hur ser sambandet ut mellan en tidig debutålder för alkohol och ungdomars alkohol- och droganvändning idag?

Hur ser sambandet ut mellan ungdomars tidiga debutålder för alkohol och deras psykiska ohälsa?

Finns det skillnader beträffande tidig debutålder, alkohol- och droganvändning idag, psykisk ohälsa samt samband mellan dessa beroende på kön?

Definition tidig debutålder

Genomgående i min studie använder jag begreppet *tidig debutålder*. Med detta menar jag att personen i fråga har provat alkohol av något slag (folköl, mellan-/starköl, alkoholstark cider, alkoholisk vin, starkvin och sprit. Alkoholhaltiga drycker under 2,8 % exempelvis lättöl och lättcider räknas inte) innan eller det året hen fyller 13år. Att jag drar gränsen just vid 13 års ålder beror på att 13år motsvarar en ålder som anses innebära att individen ligger i en viss riskzon (se Socialstyrelsen 2015).

Definition narkotika och droger

Genomgående i uppsatsen använder jag *narkotika* och *droger* som likvärdiga begrepp om inte annat beskrivs. Vid några tillfällen räknas även alkohol som en drog men detta förtydligas då i texten.

Kunskapsläge

Sökning efter litteratur och tidigare forskning

I mitt sökande efter litteratur och tidigare forskning som är relevant i förhållande till min undersökning har jag främst använt mig av Lunds universitets sökmotor LubSearch, men jag har också letat mig vidare via andra källors referenslistor för att hitta hemsidor, rapporter och undersökningar som jag valt att använda och kommer presentera nedan. Samtliga texter är *Peer reviewed*.

Sökord: *psykisk ohälsa, ungdomar, unga, stress, alkohol, droger, drogmissbruk, alcohol, distress, substance use, youth, young people, mental health, mental distress, bully*, sömn, sleep, stigma*, samt olika kombinationer av dessa.

Alkoholkonsumtion

CAN (Centralförbundet för alkohol- och drogupplysning) utför varje år drogvanundersökningar för att få kunskap om hur alkohol- och drogkonsumtionen ser ut bland niondeklassare i Sverige och enligt deras rapport 2016 uppgav 40% av dessa ungdomar att de dricker alkohol (CAN 2016). Enligt uppgifter från Folkhälsomyndigheten (2016) orsakas ungefär sex procent av alla dödsfall i världen av alkohol och förutom sjukdomar och olyckor kan alkohol och drogkonsumtion även leda till andra sociala problem. Mycket forskning visar också att en tidig debut av alkohol och droger kan leda till allvarliga

konsekvenser för hälsa och välbefinnande senare i livet (Patel et. al 2007; Sartor et. al 2016; MacLeana et. al 2014; Brown et. al 2008). Mason et. als (2010) undersökning med ungdomar i åldern 10-24år visar bland annat att en tidig debut av alkohol förutser en högre nivå och snabbare eskalerande alkoholkonsumtion.

Droganvändning

EMCDDA (Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk) utgav 2016 rapporten *Europeisk narkotikarapport – Trender och utveckling* som bygger på insamlade nationella rapporter från 2014 om narkotikaanvändning och användningsmönster i flera olika Europeiska medlemsländer. Enligt rapporten (2016:37-39,49) är cannabis den vanligaste drogen bland 15-16åringar i Europa idag, med en genomsnittlig debutålder på 16 år. 13,3 procent av de i åldern 15-34 år har under det senaste året använt cannabis varav de flesta är mellan 15-24år. Sverige ligger relativt lågt Europeiskt sett, men har ökat i andel sedan 2000. Samtidigt rapporterar EMCDDA om en trend av ökad användning av opioider samt identifierar att män använder narkotika i större utsträckning än kvinnor.

Lynskey et.al (2003:428) genomförde nästan 3500 intervjuer med tvillingpar i åldrarna 24-36år i USA med syftet att undersöka hur miljön, respektive arvet påverkar användandet av droger. De menar att det finns forskning som stärker teorin om att en tidig cannabisanvändning leder till en ökad risk för eskalering av användandet och att det skulle vara en inkörsport för andra droger. Däremot saknas bevis för ett kausalt samband (att en företeelse orsakar en annan) (Lynskey et.al 2003:427). De diskuterar geners betydelse då de menar att det finns bevis för att beroende är ärftligt men konstaterar att det inte går att förklara de skillnader som identifieras i studien med hjälp av genetik eftersom studien baseras på resultat från tvillingpar med samma gener (Lynskey et.al 2003:428-432). Nästan 14% rapporterade att de hade använt cannabis före 17års ålder och majoriteten av de som använt cannabis och andra droger hade börjat med cannabis. Deras resultat stämmer överens med mycket annan forskning som tyder på att de som tidigt använt cannabis lider större risk att utveckla missbruk av andra droger, men liksom andra forskare kan de inte säkerställa orsakssambandet (Lynskey et.al 2003:429-431).

Cleveland och Wiebe (2008:616-617) har replikerat Lynskey et. als (2003) undersökning i stor utsträckning, men menar att det finns många fler riskfaktorer som kan påverka att någon börjar med droger. Däribland nämner de depression, liksom hemmiljön och risktagande personlighet. Den ökade tillgången till framför allt cannabis kan också vara en bidragande

faktor till utvecklingen samt att just cannabis är mer socialt accepterat än tyngre droger kan vara anledningen till att många börjar med denna drog (Cleveland och Wiebe 2008:616-618). De diskuterar också det faktum att de individuella skillnader som finns och som kan påverka utvecklandet av missbruk i grund och botten grundar sig i våra gener och därmed skulle genetik kunna vara en förklaring att räkna med.

Alkohol och droger

Kandel et. al (1984) har gjort en longitudinal undersökning av 1325 ungdomar i New York med hjälp av intervjuer för att ta reda på hur användningen av droger och alkohol ser ut och utvecklas över tid. En longitudinal undersökning innebär att samma population undersöks vid upprepade tillfällen under en längre tid. Den viktigaste trenden att uppmärksamma menar de är att ungdomar börjar experimentera i tidig ålder och att händelser i barndomen, skillnader i mognad och erfarenheter kan vara faktorer som påverkar utvecklingen. Kandel et al (1984:660) konstaterar att de personer som inte provat droger eller alkohol innan 20-21år troligtvis inte kommer att göra det senare heller. Det enda undantaget är receptbelagda läkemedel där trenden visar en högre debutålder och det är också den enda kategorin där tjejer rapporterar en högre användning än killar. Killar använder i större utsträckning de övriga drogerna i undersökningen. Undersökningen visar också att användningen av receptbelagda droger inte fortsätter i lika stor omfattning efter initieringen, vilket Kandel et. al (1984) menar kan vara en konsekvens av- och meningen med tidsbegränsade recept. Nästan samtliga i undersökningen hade druckit alkohol och ungefär 73% hade använt marijuana. Kokain var den näst vanligaste drogen och bara en liten andel hade provat heroin (Kandel et. al 1984:661). Trots att undersökningen är mer än 30 år gammal är den intressant då de identifierar mönster som också går att urskilja idag, vilket visar på ett ganska stabilt mönster över tid.

Psykisk ohälsa

Wiklund et. al (2014) genomförde 40 intervjuer med tjejer i åldrarna 16-25år i norra Sverige i syfte att undersöka och analysera deras erfarenheter av stressrelaterade problem. De hade olika bakgrund men de hade alla sökt sig till ett ungdomscenter för att få hjälp. Undersökningen visar att det fanns många dimensioner av deras problem såsom känslomässiga, kognitiva, sociala och existentiell ångest samt bristande tillit och kontroll. Trots att endast tjejer medverkade i studien så kan vi anta att den komplexitet och allvar som

identifieras också kan relateras till stress bland pojkar. Som jag skrev inledningsvis är mental, stressrelaterad och psykosomatisk ohälsa bland ungdomar ett ökande hälsoproblem i Sverige och internationellt. Stress ses i Wiklund et. al (2014:1) undersökning som utvecklad i interaktion mellan individen och kontexten påverkad av externa sociala och könsbetingelser. Ångest, oro och ängslan är störst bland flickor och unga mellan 16-24år. Annan forskning visar att 47% av flickorna och 26% av killarna ofta eller väldigt ofta upplever stress och de psykosomatiska problemen toppade vid 16-18års ålder. Självmordstankar och självmordsförsök var vanligare bland tjejer medan självmord var vanligare bland killar (Wiklund et. al 2014:2). Liksom Patel et. al (2007) fann Wiklund et. al (2014:2) olika förklaringar till självmorden. Prestationskrav från skolan, gruppträck, ekonomisk osäkerhet och arbetslöshet var några av dem. Det blir alltså väldigt tydligt att många stressorer och hög press i livet påverkar hälsan negativt. Det ökade ansvaret i samband med bristande stöd från vuxna påverkar också upplevelsen av stress. Stress, i sin tur, pratades i undersökningen om som orsaken till ångest, depression och somatiska besvär. Sömnsvårigheter, trötthet och utmattning identifierades också som konsekvenser av långvarig stress. Omvänt kan bristande sömn och återhämtning leda till ökad risk för stressrelaterade problem (Wiklund et. al 2014:2-3). En del av tjejerna i undersökningen uppgav att de tvingats sjukskriva sig eller ta studieuppehåll till följd av stress som inte var hanterbar eller i rädsla för de skadliga konsekvenserna av stress (Wiklund et. al 2014:4). Många ville prestera på topp i alla avseende men när de inte kände sig nöjda med sina prestationer fick de dåligt samvete över det. Det är alltså inte enstaka isolerade event som leder till stress som inte är hanterbar utan det är ett komplicerat och mångfacetterat problem. De kände sig rastlösa och oroliga i kroppen men saknade förmågan att slappna av och vila och stressen var kopplad till känslor av ilska, irritation och frustration, instabilitet och labilitet (Wiklund et. al 2014:5-7). En del uppgav att de drog sig undan från sociala relationer som en sorts coping-mekanism och led istället i det tysta för att upprätthålla en så kallad ”normal” fasad. Stressen fick många att ifrågasätta framtiden och känna hopplöshet (Wiklund et. al 2014:8-9).

Martiniuk et. al (2015) lät 20822 unga vuxna mellan 17-24år som skadat sig själv för första gången medverka i en enkätstudie för att undersöka faktorer associerade med självskadebeteende. Undersökningen genomfördes i Australien och 12-18 månader senare svarade 2991 av de deltagande även på en uppföljningsenkät. Liksom tidigare presenterad forskning menar Martiniuk et. al (2015:465) att dålig psykisk hälsa och skador inklusive självmord (6%) är den mest framträdande dödsorsaken bland unga under 24år. Självskadebeteende är vanligare bland unga än äldre åldersgrupper och nästan dubbelt så

vanligt bland tjejer jämfört med killar. 12-14år är den vanligaste åldern då folk avsiktligt skadar sig själv för första gången. Faktorer som förknippas med avsiktligt självskadebeteende är ångest, självmordsuppsåt, uppmärksamhetssökande, beroendeframkallande självstympling, impulsivt beteende, självförakt och straff och för att känna kontroll. Martiniuk et. al (2015:465) sammanfattar sambandet mellan psykisk ohälsa, missbruk och självskadebeteende: *“Samhällsbaserade studier av unga vuxna har visat att personer med psykiatrisk sjuklighet, psykisk ohälsa och missbruk lider störst risk för självskadebeteende.”* Martiniuk et. al (2015:466) menar att det dessutom finns forskning som visat att risken för självskadebeteende ökar om personen har en vän som skadar sig själv och risken för faktiskt självmord ökar 30-40ggr om en vid något tillfälle skadat sig själv. Ofta är självmord dock inte avsikten med självskadebeteendet. Majoriteten hade skurit eller bränt sig (49,5%), själv-misshandel (12,6%), risktagande med avsikten att självskada (8,5%), vägrelaterade självskador (7,8%), förgiftning (4,2%) och självskada med letal uppsåt (4,5%). Gemensamt för båda könen i uppföljningen var bland annat större risktagande beteende i trafiken, sämre psykisk ohälsa och högre användning av droger (Martiniuk et. al 2015:467).

Mobbning bland unga är också en stor riskfaktor för hälsa, skolprestationer och sociala relationer. I en kvantitativ undersökning av Scott et. al (2016:1) uppgav 55% av de unga att de nyligen blivit mobbade och 10-14% hade upplevt kronisk mobbning som varat mer än sex månader. De menar att unga som upplever mobbning lider dubbelt så stor risk för psykosomatiska problem såsom huvudvärk, dålig aptit och sömnproblem. Även risken för psykisk ohälsa såsom depression, ätstörningar, självskadebeteende och självmord ökar vid upplevelse av mobbning (Scott et. al 2016:2). Arango et. al (2016:19-20) identifierar också interpersonella utmaningar såsom involvering i mobbning och låg social samhörighet som riskfaktorer för att någon får självmordstankar. Deras studie grundade sig på 321 intervjuer med ungdomar som sökt akut läkarvård och visade en positiv risk för självmord. Studien visade att de som mobbades på flera olika sätt i större grad upplevde depression, sömnproblem och nervositet än de som endast upplevde en sorts mobbning. Tjejerna i studien hade med större sannolikhet självmordstankar till skillnad från bland killarna där fler hade försökt att faktiskt begå självmord (Arango et. al 2016:23-25).

Även Garnett et. als (2015:109) amerikanska studie visade att diskriminering och mobbning leder till depression, låg självkänsla, självmordstankar och drogmissbruk. De menar att effekten av en stressor beror på hur den bedöms av en person och personens möjlighet och förmåga att hantera den (Garnett et. als 2015:110).

Alkohol och droger, koppling till psykisk ohälsa

Enligt Sartor et. al (2016:1515) kan en tidig alkoholdebut, förutom ökad risk för senare missbruk, även leda till andra, både kortsiktiga och långsiktiga hälsoproblem och andra psykosociala problem som påverkar utvecklingen av kunskaper och färdigheter som behövs i vuxenlivet. Deras undersökning genomfördes i USA med hjälp av intervjuer med 1461 ungdomar med medelåldern 17år där syftet, genom att dela in ungdomarna i en högriskgrupp och en lågriskgrupp, var att jämföra hur deras användning av alkohol hade utvecklats från dagen de först provade. Undersökningen visade bland annat att social ångest var en betydande riskfaktor för att utveckla ett alkoholmissbruk enligt DSM-5s kriterier (Sartor et. al 2016:1520). DSM står för *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* och är en sorts handbok som definierar och klassificerar psykiska sjukdomar i syfte att förbättra diagnostisering, behandling och forskning kring psykisk ohälsa¹.

Stogner (2015:18) fann i sin amerikanska longitudinella studie av 90000 ungdomar på mitten av 90-talet ett samband mellan stressfulla livshändelser och alkoholkonsumtion, men konstaterade även att andra faktorer påverkar. De skillnader som upptäcktes mellan män och kvinnor förklarade Stogner (2015) delvis bero på genetiska skillnader. Han menar att genen DAT1 kan förklara varför vissa kvinnor är mer benägna att konsumera alkohol när de utsätts för stress, att den påverkar en persons känslighet för utmaningar i livet, men sambandet kunde inte finnas bland män. Tjejer reagerar på stress i större utsträckning genom ångest och depression medan killar visar mer externa reaktioner som aggression och våld menar Stogner (2015:28).

I MacLeana et. als (2014) australienska undersökning jämfördes ungdomar i åldern 13-15år med ungdomar i åldrarna 16-19år och 20-24år där samtliga hade kontakt med någon form av missbruksbehandling. Trots att många unga rapporterar någon form av användning av alkohol och cannabis är det inte norm att det sker regelbundet och frekvent skriver MacLeana et. al (2014:18). Det finns emellertid forskning som tyder på en ökad sårbarhet för unga att utveckla alkohol- och drogmissbruk och det är framför allt missgynnade ungdomar som drabbas. Några av de riskfaktorer som de nämner är hemlöshet, skolavhopp, involvering i kriminella aktiviteter, psykisk ohälsa och umgänge med personer som har dåligt inflytande. En tredjedel av de medverkande ungdomarna hade blivit diagnostiserad med psykisk ohälsa och framför allt de äldre hade känt sig deprimerade eller ångestfyllda utan orsak. Hälften hade

¹ <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>

haft självmordstankar och ytterligare hälften hade försökt ta sitt liv (MacLeana et. al. 2014:23). Studien visade, likt tidigare nämnda resultat, att alkohol och cannabis var de vanligaste första- och andrahandsvalen, i alla fall bland de yngsta medverkande. Däremot var heroin och metamfetamin första- eller andrahandsvalet för många av de äldre ungdomarna (MacLeana et. al. 2014:19-20). Det mest oroväckande i studien var att de flesta av de yngre ungdomarna 13-15år inte uppgav att de ville reducera användningen eller sluta med alla substanser utan istället sa att de förmodligen skulle öka användningen eller börja använda heroin de närmast kommande åren. Som motiv till användningen av alkohol och cannabis uppgavs bland annat tristess, att det var ett sätt att slappna av och att det gav en förhöjd njutning av sociala aktiviteter. Många av ungdomarna menade att de lärt sig använda droger genom att titta på sina föräldrar eller syskon, släktingar och kusiner, vänner eller grannar (MacLeana et. al. 2014:20-21).

Jackson och Schulenberg (2013:2147,2149) genomförde i en longitudinell undersökning 3360 intervjuer med amerikanska ungdomar i åldern 12-16år. De var intresserade av att undersöka utvecklingen av ungdomarnas alkoholkonsumtion i förhållande till att de började High school. De menade att denna målgrupp var intressant då övergången från Middle school till High school är en speciell period i livet som karaktäriseras av stora förändringar i livet som för med sig en ökad risk och sårbarhet för ungdomen. Liksom Jackson och Schulenberg (2013) beskriver Brown et. al (2008:290) en ökad sårbarhet bland ungdomar som beror på tidigare utvecklingsstadier, den unika neurologin samt kognitiva och sociala förändringar. 16-20års åldern karaktäriseras för många av en eskalering av alkoholkonsumtion och alkoholproblem och det är också många som börjar utveckla ett alkoholmissbruk under denna tidsperiod menar Brown et. al (2008:290). Forskningen visar också att det finns ett samband mellan ungdomars alkoholkonsumtion och psykiska problem och självmordstankar. Personer med psykopatologiska problem lider högst risk för överdriven alkoholkonsumtion och på grund av tidigare störningar i utvecklingen ökar sannolikheten att problemen blir värre och mer långvariga (Brown et. al 2008:300). Jackson och Schulenberg (2013:2148) menar att utvecklingen av alkoholkonsumtionen påverkas av riskfaktorer som bland annat föräldrars- och kamraters alkoholkonsumtion och depression.

Dembo et. al (2012) intervjuade 100 intagna ungdomar med medelåldern 15-18år och deras föräldrar, i USA. Liksom i Sartor et. als (2016) studie delades ungdomarna upp i två grupper. En grupp som rapporterade höga värden för kriminellt beteende, psykiska problem och drogmissbruk och en grupp med låga värden för dessa (Dembo et. als 2012). Dembo et. als (2012:131-132) undersökning visade att alkohol- och droganvändning var väldigt vanligt

förekommande bland de intagna ungdomarna, liksom psykisk ohälsa. Den vanligaste drogen var marijuana följt av alkohol och många visade samsjuklighet mellan drogmissbruk och en ångeststörning. Det var även vanligt att någon i ungdomens familj har/haft missbruksproblem och en del hade också psykiska problem (Dembo et. als 2012:140).

Psykisk ohälsa står för en stor del av sjukdomsburden i alla samhällen men trots att de flesta drabbas tidigt i ungdomen (12-24år) upptäcks och uppmärksammas besvären oftast inte förrän senare, skriver Patel et. al (2007:1302) i deras publicerade forskningsöversikt. Globalt sett lider minst var fjärde/femte ung person ur den allmänna befolkningen av minst en psykisk sjukdom och självmord är en av de vanligaste dödsorsakerna bland denna målgrupp. Självmorden kopplas ofta till depression och den ökade tillgängligheten till alkohol och droger (Patel et. al 2007:1303-1304). Patel et. al (2007:1304-1305) menar att några av riskfaktorerna för psykiska problem är bristande socialt nätverk och socioekonomi, våld, missbruk, bristande känsla av kontroll och dåliga skolresultat. Deras granskning visar också att unga tjejer lider 1,5-3 gånger större risk för depressiva symtom och självskadebeteende än killar, medan risken är större att killar lider av uppförande- eller beteendestörningar och schizofreni. Skillnaderna förklaras av en blandning av genetiska faktorer och riskfaktorer i miljön. Att arbeta med barnen i tidig ålder är betydande för som Patel et. al (2007:1306) skriver kan psykisk ohälsa i ungdomen leda till väsentliga konsekvenser senare i livet (ekonomiskt och socialt) då det är under denna period som grunden för utbildning och arbete läggs, samt utvecklandet av vänskapliga- och romantiska relationer tar form. Psykisk ohälsa är också starkt förknippat med andra hälso- och utvecklingsområden hos unga varibland drogmissbruk är en stor riskfaktor. Forskning visar på starka samband mellan alkohol- och droganvändning och koncentrationssvårigheter, humörsvängningar och ångest, trots att det inte går att riktigt klargöra vad det är som leder till det andra, eller om de båda påverkas av andra faktorer (Patel et. al 2007). Patel et. al (2007:131) beskriver komplexiteten "*youth mental health is not just a psychiatric issue, but affects all sectors of society*".

En undersökning av Bos, Beusekom och Sandforts (2016) tyder på att personer som upplever mer social och psykosocial stress lider större risk att konsumera mer alkohol. I enkätundersökningen medverkade 703 holländska ungdomar mellan 15-18år och fyra olika motiv identifierades till att ungdomar dricker; socialt (i umgänge med vänner), upplevelse av spänning, som en copingmekanism (för att glömma) och konformitet (för att passa in) (Bos et. al 2016: 309-310). Coping och konformitet var de motiv som starkast och mest konsekvent associerades med alkoholrelaterade problem. Rädsla för avvisning, internalisering av negativa

attityder och känslomässigt obehag till följd av bristande acceptans menar Bos et. al (2016:310) är riskfaktorer för utvecklande av drogmisbruk.

Teori

Stämplingsteorin

Stämplingsteorin (labeling-theory) handlar om hur en person stämplas som *avvikare* genom omgivningens reaktioner på hans egenskaper eller handlingar och när en person blir stämplad påbörjas personens så kallade *avvikarkarriär* (Ejrnaes och Kristiansen 2002:79; Månsson 2002:160). Det finns inga kriterier för vad ett *avvikande beteende* är utan det är beroende av kontexten och hur omgivningen reagerar på beteendet. En avvikelse kan alltså endast existera i en relation mellan en person och de övriga i en grupp (Goldberg 2010:149-150).

Stämplingsteorin bygger enligt Goldbergs (2010:150) hänvisning till Cooley, på en grundidé att människans sätt att bete sig utvecklas över hela hans livstid. Vår självbild skapas, upprätthålls och omformuleras genom reaktioner från så kallade *signifikanta andra* vilka först gestaltas av våra föräldrar men senare också omfattas av att vara andra i vår omgivning. Det är genom dessa signifikanta andra som vi lär oss normer, vad som är rätt och fel (Goldberg 2010:153-157). Om en person begår handlingar som av omgivningen anses strida mot gällande normer i den kontext hen befinner sig finns risken att hen stämplas som avvikare. Genom denna stämpling (upprepade negativa reaktioner) omdefinieras självbilden att bli mer negativ och att bli stämplad som *avvikare* kan förutom att medföra konsekvenser för en persons självbild också medföra konsekvenser för hans framtida möjligheter att delta i samhällslivet (Goldberg 2010:151,154).

Beteendeinkongruens skapas då en person begår en handling som inte överensstämmer med hans självbild. För att minska denna obehagliga känsla kan personen antingen förändra sitt beteende eller bilden av sig själv. En person med negativ självbild tenderar alltså att söka reaktioner som bekräftar den negativa självbilden hellre än att söka positiva reaktioner som skulle kunna förbättra självbilden. Detta för att undvika skapandet av *inkongruens* (Goldberg 2010:157-158). För en person med väletablerad positiv självbild behöver negativa reaktioner emellertid inte leda till att personens självbild försämras då det skulle innebära inkongruens. I och med att denna stämplingsprocess sker över en längre tid kan det också vara svårt att förändra mönstret och den negativa självbilden (Goldberg 2010:154-158).

Beroendemedicin

I boken *Beroendemedicin* tar Franck och Nylander (2011) upp vad som händer med våra hjärnor när vi använder olika sorters droger och hur beroende utvecklas. De skriver att det i våra hjärnor finns ett *belöningsystem* som aktiveras av olika belönande ämnen eller beteende (mat, sex etc.) och då frigörs ämnen som ger en positiv känsla. Vårt naturliga belöningsystem kan emellertid även aktiveras och påverkas av onaturliga belöningar såsom droger och alkohol. När en använt en drog en längre tid förändras hjärnan och kan rubba vårt belöningsystem. Hur detta går till beror på drogens effekt, hur länge och hur ofta den använts, men det beror också på de biologiska förutsättningarna hos individen. Om intaget sker upprepade gånger minskar också belöningseffekterna av den och det krävs en större dos för att uppnå samma effekt som tidigare. En fortsätter med förväntan att uppnå den positiva effekt som substansen en gång gav, men glömmer gärna de negativa konsekvenserna. Effekterna av en drog förändras efter hand och negativa symtom kan uppstå om en inte tillför drogen, en får så kallad *abstinens* (Franck och Nylander 2011:57-59).

Social inlärningsteori

Albert Bandura skapade begreppet *social inlärningsteori*². Han påstod att vårt beteende inte endast kan förklaras av behov, drifter och impulser i det omedvetna utan menade att människor som komplexa sociala varelser även influeras och påverkas av yttre faktorer. Samtidigt menade han att människan är en tänkande varelse som inte står helt hjälplös mot externa influenser (Bandura 1977).

Inom social inlärningsteori menar man att social kompetens, språket, familjetraditioner, och det utbildnings-, religiösa och politiska praktiserandet lärs in genom *modellering*, oavsett medvetet eller omedvetet (Bandura 1977). Vi lär oss genom att titta på andras beteende och se konsekvenserna av dem och slipper därmed den långa inlärningsprocessen genom att använda *trial-and-error*. Känslomässig respons kan också läras genom att se hur andra reagerar på obehagliga eller njutningsbara erfarenheter. Om vi ser någon bli straffad för ett beteende kan vi lära oss att det är förbjudet att göra så men om vi ser en modell medverka i hotfulla eller förbjudna aktiviteter utan att uppleva någon negativ konsekvens är det emellertid inte säkert att det minskar vår benägenhet att upprepa detta beteende. Människans kognitiva kapacitet påverkar hur en upplever olika erfarenheter samt hur en själv kommer att handla i liknande situationer (Bandura 1977).

² <https://lattattlara.com/psykologiska-perspektiv/behavioristiskt-perspektiv/socialinlarningsteori/>

Att bara exponera en modell för en person garanterar inte att personen tar efter ett specifikt beteende som modellen har eller att det mest relevanta beteendet av alla modellens karaktäristiska drag tas efter (Bandura 1977). Det är inte heller säkert att personen uppfattar vad som händer korrekt. De personer som en regelbundet interagerar/associeras med kommer en troligtvis observera mer regelbundet och därmed lära mer av.

Under de allra flesta omständigheter är ett bra exempel mycket bättre att lära av och ta efter än konsekvenserna av oguidade handlingar menar Bandura (1977). Genom självupplevda erfarenheter lär vi oss vilka beteenden som fungerar bra och ger lyckade resultat. Dessa beteende tenderar vi att fortsätta välja framför att utforska nya alternativ samtidigt som vi förkastar de beteende som ger misslyckade resultat eller visar sig vara ineffektiva. Det är inte alltid en kan förutspå konsekvensen av ett handlande utan det är förväntningarna om vad som kan ske som driver oss att göra det vi gör (Bandura 1977).

Positiv och negativ förstärkning

Inom behavioristisk inlärningsteori pratar man också om *positiv* och *negativ* förstärkning. *Positiv förstärkning* betyder att ett beteende ger konsekvenser som bidrar till att beteendet ökar i förekomst. Vad som verkar förstärkande eller motiverande för en person kan vara väldigt individuellt och kan vara såväl fysiska som sociala förstärkningar (Fahlke och Johansson 2007:121). *Negativ förstärkning* innebär att ett beteende förstärks och upprepas eftersom det minskar negativa konsekvenser. Enligt Fahlke och Johansson (2007:123) är det mest typiska exemplet på negativ förstärkning att beteendet ger en reduktion av ångest, smärta, obehag eller andra negativa upplevelser. Det kan alltså ge en lösning på kort sikt men grunden till problemet återstår om det inte åtgärdas.

Annan teori

Samverkan mellan de kognitiva, biologiska, sociala och känslomässiga förändringar som sker i ungdomen påverkar individens risk för problematiskt drickande (Brown et. al 2008:291).

Bos et. al (2016) menar att alkoholen kan fungera som en copingmekanism i olika situationer och på liknande sätt menar Brown et. al (2008:297) att alkoholen kan ha en hjälpsamt effekt att uppnå socialt värdefulla mål som att exempelvis skaffa vänner i nya kontexter, men risken är att det leder till negativa konsekvenser för hälsan.

Forskning visar att utvecklingen av alkoholkonsumtionen påverkas av riskfaktorer som bland annat föräldrars- och kamraters alkoholkonsumtion och depression. Bland de ungdomar

vars föräldrar har bra koll på var deras barn befinner sig tenderar användningen av alkohol vara lägre än bland de ungdomar vars föräldrar inte har lika mycket insyn i sina barns liv (Jackson och Schulenberg 2013).

I en kommentar till Lynskey et. als (2003) undersökning förklarar Kandel (2003:482) *Gateway-hypotesen* som en möjlig förklaring till utvecklandet av tyngre drogmissbruk. Hypotesen grundar sig i det samband som många forskare funnit att majoriteten av de som använt marijuana och andra droger börjat med marijuana och det faktum att det inte är många som provat exempelvis kokain och heroin utan att ha provat marijuana. En del forskning menar också att alkoholkonsumtion fungerar som en inkörsport för andra droger. Hypotesen innebär att det kan finnas tre inbördes förhållande; *sekvens* (att det finns en fixerad relation mellan två substanser där en ofta initieras före en annan), *association till initiering* (initieringen av en substans ökar sannolikheten för initiering av den andra) och *orsakssamband* (att användningen av en substans orsakar användningen av den andra) (Kandel 2003:482).

Hydén (2002:279) hänvisar till Astrid Schlytters studie och menar att det finns skillnader mellan pojk- och flicknormer när det gäller bedömning av missbruk. Hon menar att pojkar tillåts konsumera mer alkohol och ha ett mer omfattande drogproblem innan samhället ingriper jämfört med vad som är accepterat för flickor. Andra faktorer som fysisk- och sexuell sårbarhet tas också hänsyn till vid definitionen av missbruk bland flickor, vilket det inte görs för pojkar.

Användning av teori

Jag har i min analys framför allt valt att fokusera på stämplingsteorin och hur den kan förklara utvecklingen av ungdomarnas alkohol och droganvändning samt psykiska ohälsa i förhållande till deras tidiga debutålder. Jag fördjupar mina diskussioner i ljuset av teorin genom att också använda begreppet beteendeinkogruens.

Med hjälp av Franck och Nylanders (2011) teori om beroende har jag för avsikt att förklara vad som kemiskt händer i kroppen hos en person som brukar alkohol- och/eller droger och med hjälp av Banduras (1977) teori om social inlärning kommer jag att spekulera kring olika orsaker till ungdomarnas alkoholkonsumtion och droganvändning.

Begreppen positiv- och negativ förstärkning fungerar som utgångspunkt för vidare diskussioner om varför vissa fortsätter med ett beteende, oavsett om beteendet i sig är bra för personen eller inte. Vidare diskuteras studiens resultat med hjälp av Gateway-hypotesen som

grundar sig i en idé om att alkoholkonsumtion fungerar som en inkörsport till andra droger och att marijuana i sin tur fungerar som inkörsport till andra tyngre droger. Då det inte kan bevisas att det finns ett kausalt samband kommer jag att diskutera mina resultat utifrån en tanke att det finns ett samband, men inte att det är kausalt. Slutligen kan de skillnader som identifieras mellan könen förklaras med hänvisning till Schlytters (Hydén 2002) idé om könsnormer. Utöver detta kopplas resultaten i analysen också till tidigare forskning.

Metod

Metodmässiga överväganden

Jag valde inför denna C-uppsats att göra analyser av data som Region Skåne samlat in under mars 2012 och januari 2016 via folkhälsoundersökningar om barn och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa i Skåne. Deras datainsamling har skett med hjälp av enkäter som delats ut till ett representativt urval av skolelever i årskurs 6, 9 och gymnasiet årskurs 2.

Enligt Eliasson (2013:16,31) är det viktigt att välja en metod som passar den aktuella problemformuleringen för att säkerställa att en mäter det en är ute efter att mäta, vilket också påverkar undersökningens validitet. En kvantitativ metod passar bra då en vill tala om hur utbredd någonting är och en vill kunna dra slutsatser som går att generalisera. Lind (2014:117) menar också att en kvantitativ metod avspeglar de empiriska fenomenen mer objektivt då de observationer som görs är oberoende av den teoretiska utgångspunkten för undersökningen.

Som Bryman (2011:168) skriver, handlar det inom kvantitativ forskning mer om att ta reda på *varför* någonting är som det är och man lägger mindre fokus på att kartlägga *hur* saker och ting är. Man söker samband mellan olika variabler och i bästa fall kausalitet. Då mitt syfte inte var att undersöka på djupet utan min strävan var att undersöka samband mellan olika variabler samt att kunna generalisera utifrån mitt material passade en kvantitativ metod bäst för min uppsats.

Då det redan fanns insamlad data som behandlar det område jag var intresserad av att undersöka och frågorna fungerade för att få svar på mina frågeställningar ansåg jag en sekundäranalys vara fördelaktigt. Bryman (2011:301) menar att forskaren vid sekundäranalys oftast har ett syfte som de som samlat in informationen inte var medvetna om. Region Skånes syfte med de aktuella undersökningarna var att få kunskap om ungas erfarenheter av droger och alkohol. Resultaten skulle sedan jämföras och tjäna som underlag för regionens, kommunernas, stadsdelarnas och förvaltningarnas folkhälsoarbete (Region Skåne 2017). Jag valde att, utifrån deras material, göra mer ingående analyser genom att

arbeta vidare med några av undersökningens variabler för att undersöka samband dels mellan ungdomars debutålder och deras alkohol- och droganvändning idag och dels mellan ungdomarnas debutålder och deras psykiska ohälsa. Jag ville också se om det fanns skillnader mellan könen.

Det absolut bästa hade varit om jag haft möjlighet att göra en longitudinell undersökning där jag undersökt samma grupp över tid. Det hade exempelvis kunnat vara ännu mer givande om det hade varit samma personer som svarat på enkäten 2016 som svarade 2012 då jag hade fått möjlighet att se deras utveckling, men den tiden och de resurserna har jag tyvärr inte tillgång till för denna uppsats. Hade jag haft möjlighet hade jag för uppsatsens kvalitet dessutom gjort ännu en uppföljningsstudie några år senare.

Metodens förtjänster och begränsningar

Som student har en, enligt Bryman (2011:301) generellt sett inte samma möjligheter att få in ett datamaterial som är lika omfattande och av lika hög kvalitet på grund av bristande resurser i form av tid och pengar. Då kan en sekundäranalys vara ett bra tillvägagångssätt med tanke på att en får tillgång till ett omfattande material som oftast håller hög kvalitet. De som utfört undersökningarna har nämligen oftast använt en bra urvalsprocedur vilket säkerställer ett mer representativt urval och de har också oftast använt etablerade metoder för bortfallshantering. Som Eliasson (2013:29) skriver krävs det, för att ett frågeformulär ska bli bra, att det är tydligt strukturerat och att ämnet täcks in fullständigt och systematiskt. Undersökningen måste också förberedas väl. Detta är moment som är väldigt tidskrävande och om jag hade utformat en enkät och genomfört insamlandet av datamaterialet på egen hand hade jag därmed först och främst tvingats lägga mycket tid på att utforma enkätfrågor för att sedan leta reda på och ta kontakt med ett brett- och representativt urval respondenter. Det hade även kunnat bli väldigt ekonomiskt krävande. Med tanke på den begränsade tid och budget som fanns tillgänglig för denna undersökning var en sekundäranalys alltså ett bra alternativ då det dessutom gav mig mer tid till att sätta mig in i datamaterialet ordentligt och göra mer djupgående tolkningar och analyser. Som Bryman (2011:299) också påpekar undviker en, vid användandet av redan insamlat datamaterial, att besvara allmänheten med ännu en enkät.

Däremot kan en begränsning med sekundäranalys vara att en måste lägga mer tid på att sätta sig in i materialet eftersom en inte får samma insikt i det genom bearbetningen som om en själv hade samlat in det (Bryman 2011:304). Då jag inte behövde lägga tid på utformningen fick jag som tidigare nämnts mer tid till att just sätta mig in i materialet för att kunna göra bra och djupgående analyser. Liksom det kan vara en fördel att jag fick tillgång

till ett omfattande material kunde det ibland bli lite överväldigande med så många respondenter och variabler, vilket krävde en väl avvägd avgränsning.

Vid en sekundäranalys minimeras också reaktiviteten, alltså risken att den som utför undersökningen påverkar de medverkande (Bryman 2011:305-306). Då jag själv inte närvarat när respondenterna givit sina svar är det omöjligt att jag har kunnat påverka vad de svarat. En nackdel med enkäter och en kvantitativ undersökning är emellertid att risken för missförstånd ökar då denna metod förutsätter att den tillfrågade förstår frågan (Eliasson 2013:29). Eftersom de som genomförde undersökningen inte fanns tillgängliga för att svara på eventuella frågor som kunde uppstå när enkäten besvarades kan det ha resulterat i att en fråga missförstås och att svaret därmed blivit missvisande. En kan också fundera över vilken roll läraren har spelat i denna undersökning i de fall pappersenkäter använts. Det är emellertid inte någonting jag har möjlighet att få veta om och kan därför inte spekulera mer i frågan. Bryman (2011:312-313) menar emellertid att människors svar och reaktioner sannolikt påverkas av det faktum att de vet att de blir studerade. I de fall där enkäten fyllts i online är det också oklart om andra faktorer närvarat som kunde påverka svaren.

En annan nackdel med kvantitativa undersökningar är att det inte går att komplettera materialet i efterhand. Dessutom begränsas möjligheten att gå på djupet med en frågeställning (Eliasson 2013:29-30). Däremot är en fördel med en kvantitativ undersökning att en kan analysera materialet flera gånger utan att det påverkas, till skillnad från kvalitativa undersökningar. I min undersökning gjorde jag exempelvis flera olika korstabeller av de olika variablerna för att undersöka skillnader och titta på olika förhållanden variablerna emellan. Sedan kunde jag välja ut de som var mest intressanta för att få svar på mina frågeställningar.

Då jag inte utformat enkätfrågorna själv och inte hade möjlighet att få tillgång till samtliga variabler, var det viktigt för mig att välja ut vilka variabler jag behövde titta på för att kunna svara på mina frågeställningar. Då det fanns ett brett utbud av frågor gav det mig emellertid möjlighet att titta på flera olika frågor och variabler och utifrån det göra mer intressanta och djupgående analyser. Samtidigt menar Eliasson (2013:53) att en nackdel med att använda sekundär data kan vara att en inte får möjlighet att komma med egna tankar och idéer utan måste godta den problemformulering, teori, operationalisering och de variabler som utgjort grunden för den ursprungliga undersökningen. Jag anser i detta fallet att jag har satt min egen prägel på undersökningen. Frågeinnehållet har för övrigt pilottestats och utvärderats av skolelever innan enkäten skickades ut till de aktuella respondenterna (Fridh et. al 2016)

Urval

År 2016 genomförde Region Skåne i samarbete med Kommunförbundet Skåne en folkhälsoenkät bland ungdomar i årskurs 6, 9 och gymnasieårets årskurs 2 som heter *Barn och Unga i Skåne 2016*. Denna undersökning gjordes också år 2012 och vid både tillfällena medverkade samtliga 33 av de skånska kommunerna bland gymnasieårets årskurs 2 (Fridh et. al 2016; Grahn et. al 2012). Fördelningen mellan könen i gymnasieårets årskurs 2 var relativt lika oavsett årskurs och undersökningsår. 2012 var 50,9% av de medverkande pojkar och 49,1% flickor (Fridh et. al 2016:7-13) och 2016 var 49,9% av de medverkande pojkar och 50,1% flickor (Grahn et. al 2012:18-21)

De medverkande eleverna har valts ut genom ett stratifierat slumpmässigt urval. Ett stratifierat urval innebär enligt Eliasson (2013:47) att populationen delas in i grupper och att det sedan sker ett urval inom grupperna. I Region Skånes undersökning har stratifieringen skett genom en kommunindelning och sedan har det skett ett slumpmässigt urval av klasser inom dessa kommuner. Därmed har alla klasser inom en och samma kommun lika stor chans att väljas ut att ingå i urvalet. Ett slumpmässigt urval är enligt Bryman (2011:169,183) det bästa tillvägagångssättet för att nå representativitet då man på så sätt undviker skevhet i urvalet. En förfrågan om deltagande skickades ut till samtliga kommuner och efter medgivande skickade kommunerna in en lista på de skolor och klasser som skulle medverka. En del enkäter fylldes i digitalt och en del i pappersform. De kommuner som använde pappersenkät hade ansvar att distribuera dessa och skicka dem till Region Skåne medan de digitala svaren registrerades och lagrades direkt. Det fanns också möjlighet att besvara enkäten på engelska om någon elev önskade (Fridh et. al 2016:7-8).

Som Lind (2014:129) beskriver är just representativitet viktigt vid kvantitativa undersökningar då det ökar möjligheten att generalisera och säkerställa empiriska samband. Ett representativt urval innebär också att urvalsgruppen fungerar som en spegling av hela populationen (Bryman 2011:179). Hela populationen motsvarar i Region Skånes undersökning Skånes skolungdomar i gymnasieårets årskurs 2. Som Bryman (2011:182) påpekar är det nästintill ofrånkomligt med ett visst samplingsfel, trots att urvalet utförts väl. Däremot har jag, genom att använda data som redan samlats in via Region Skåne, fått tillgång till ett betydligt större sampel och med betydligt högre representativitet än om jag hade gjort undersökningen på egen hand, vilket minskar risken för samplingsfel.

Undersökningen som Region Skåne har gjort har genererat ett stort datamaterial och för min undersökning valde jag att använda mig av svaren från gymnasieårets årskurs 2 då den

kategorin var bäst lämpad som utgångspunkt för att jag skulle kunna få svar på mina frågeställningar. Genom att använda svar från både undersökningen gjord 2012 och 2016 hade jag också möjlighet att jämföra svaren från de båda undersökningsåren och på så sätt få ett bredare underlag för mina analyser. 2016 medverkade sammanlagt 7949 elever i gymnasieårets årskurs 2 och år 2012 var antalet svarande elever 9917 (Region Skåne 2017). Jag har använt mig av resultat från hela Skåne då det ger mig ett större sampel och jag söker ett mer övergripande resultat. Skillnader kan troligtvis förekomma mellan de olika kommunerna men jag har valt att lägga mer fokus på andra variationer.

Bortfall och svarsfrekvens

Svarsfrekvensen låg på 71,6% för 2012 (Grahn et. al 2012:18-21) och 73,4% för 2016 års undersökning (Fridh et. al 2016:8-13). Det fanns emellertid en ganska stor variation i svarsbenägenhet mellan kommunerna vid båda tillfällena; högst svarsfrekvenser 2012 uppnåddes i Perstorp (91 %), Sjöbo (84 %), Höganäs (81 %) samt Trelleborg (80 %) och Örskälljunga (80 %). Lägst svarsfrekvenser uppnåddes i Staffanstorp (34 %), Östra Göinge (42 %) och Hässleholm (50 %) (Grahn et. al 2012:19). Högsta svarsfrekvenserna 2016 uppnåddes i Bromölla och Höganäs (100 %), Vellinge (90 %) och Sjöbo (88 %). Lägst svarsfrekvenser sågs i Båstad (56 %), Trelleborg (69 %) och Lund (70 %) (Fridh et. al 2016:12). Det var bara ett mindre antal skolor som valde att inte delta i undersökningarna men hur många elever som därmed inte fått möjligheten att svara på enkäten är okänt (Grahn et. al 2012; Fridh et. al 2016). Utifrån SCBs information 2016 om hur många ungdomar det borde finnas i den aktuella åldern i Skåne län skulle de som svarade motsvara 59 % av alla elever i gymnasiets årskurs två i Skåne län (Fridh et. al 2016:8-13) och 2012 var motsvarande siffra 65% (Grahn et. al 2012:20).

Metodens tillförlitlighet

För att kontrollera kvaliteten på ett akademiskt arbete används ofta begreppen *reliabilitet* och *validitet*.

Reliabilitet

Reliabilitet, även kallat tillförlitlighet, handlar om att kunna utföra samma undersökning, under så likartade förhållanden som möjligt, vid ett senare tillfälle och då få samma resultat som vid den ursprungliga undersökningen (Eliasson 2013:14; Bryman 2011:161). Det betyder

då att undersökningen är fri från påverkan av slumpmässiga och/eller tillfälliga betingelser menar Bryman (2011:49).

Intern reliabilitet blir aktuellt när en använder multipla indikatorer. För att undersökningen ska hålla intern reliabilitet måste indikatorerna vara relaterade till samma mått. Indikatorerna som används måste ha ett samband mellan varandra, de måste vara indikationer på ett och samma begrepp (Bryman 2011:161). Jag har använt samma definitioner/indelningar som Region Skåne har använt i de ursprungliga undersökningarna och dessutom förankrat det i tidigare forskning för att säkerställa att de variabler jag använder är indikationer för de begrepp jag avsett mäta.

Undersökningen ska också kunna gå att reproducera/replikera för att resultaten ska anses vara valida. Därför är det väldigt viktigt att vara systematisk och noggrann i beskrivningen av sitt tillvägagångssätt. Begreppen reliabilitet och validitet hänger samman på så sätt att validitet förutsätter reliabilitet. Om reliabiliteten för en undersökning är låg, kan också validiteten för undersökningen ifrågasättas. När det gäller samhällsvetenskapliga studier är risken högre att forskarens personliga värderingar påverkar resultatet vilket ställer högre krav på möjligheten att kunna replikera en undersökning (Bryman 2011:167-171).

En annan sak som kan påverka en undersöknings kvalitet, i alla fall när det gäller offentlig statistik, är att definitionen av olika begrepp kan skilja sig mellan dem som sammanställer den offentliga statistiken och samhällsvetenskapliga forskares definition (Bryman 2011:309). Därför har jag i min uppsats på bästa sätt försökt förklara vad jag avser med olika begrepp och hur de mätts. Jag har också använt flera variabler för att mäta olika begrepp som till exempel psykisk ohälsa. Jag har delvis utgått från Region Skånes beskrivningar av psykisk ohälsa men jag har också utgått från olika definitioner som är förankrade i tidigare forskning för att på bästa sätt säkerställa en bra mätning av begreppet.

Validitet

Mätningvaliditet är ett mått som används för att se om en verkligen mäter det en har för avsikt att mäta. Det handlar om att det mått som används för ett begrepp faktiskt speglar det som begreppet avser säga något om (Bryman 2011:50,162-163).

Intern validitet handlar om huruvida sambanden mellan olika variabler som funnits är hållbar eller inte, om det verkligen är den variabel som betecknats *oberoende* som påverkat den variabel som betecknats *beroende* (Bryman 2011:50-51).

Extern validitet handlar om generaliserbarhet utöver den specifika kontexten inom vilken undersökningen utförts (Bryman 2011:51). Poängen är ofta med kvantitativ forskning att

resultaten som framkommer ska vara giltiga även för personer som inte deltagit i undersökningen. Resultatet ska gå att generalisera till hela populationen. Därför är det viktigt att urvalet är så representativt som möjligt så resultatet inte kan hävdas gälla endast för den specifika grupp som undersökts. Däremot är urvalet endast representativt för den population som ligger till grund för urvalsprocessen (Bryman 2011:168-169). I min undersökning motsvarar hela populationen skolelever i gymnasieårets årskurs 2 och jag skulle därmed exempelvis inte kunna generalisera mina resultat till alla invånare i hela Norden, men undersökningen håller hög extern validitet då urvalet är representativt för populationen som legat till grund för urvalsprocessen.

Ekologisk validitet behandlar problematiken kring om det som undersöks verkligen är ett uttryck för hur det faktiskt ser ut i människors naturliga vardag. Trots att resultaten från en enkät uppfyller kriterierna för att vara valida återstår faktumet att det innebär en onaturlig situation att svara på enkätfrågor vilket kan leda till en begränsning av den ekologiska validiteten (Bryman 2011:51).

Vad en slutligen måste komma ihåg är att resultaten grundar sig på ungdomarnas självuppskattning vilket förutsätter att de förstår frågorna samt svarar sanningsenligt. Det går emellertid aldrig att garantera att så är fallet, men ju mer noggrant utformade frågorna är och ju mer uppmärksam och kritisk en är under analyserandets gång desto säkrare blir resultaten. Dessutom kan respondenternas minne påverka deras svar. Om någonting hänt för en längre tid sedan ökar risken för att en person inte riktigt minns detaljer på samma sätt som om händelsen inträffat mer nyligen.

Min förförståelse

Jag har pratat mycket med missbrukare av både alkohol och droger utomlands som dessutom lider av psykisk ohälsa och jag har ett stort intresse för ämnet, men jag har inte arbetat med det i Sverige. Då jag valde att göra en sekundäranalys och därmed inte hade någon personlig kontakt med respondenterna var det lättare för mig att distansera mig till dem och deras svar.

Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002:6) har i en publikation samlat råd och anvisningar när det gäller etiska principer inom forskning. De menar att utgångspunkten för forskningsetiska överväganden är att varje individ i samhället har rätt till skydd mot otillbörlig insyn i sitt liv och får inte

utsättas för varken fysisk eller psykisk skada, förödmjukelse eller kränkning. Detta så kallade *individskydd* består i sin tur av fyra huvudkrav.

Ett av de viktigaste huvudkraven är *informationskravet* som innebär att respondenten ska få information om undersökningens syfte, att det är frivilligt att delta samt att hen har rätt att inte delta om så önskas. Deltagaren ska också få information som underlättar att få kontakt med den ansvarige för undersökningen (Vetenskapsrådet 2002:7).

Samtyckeskravet innebär att deltagaren själv måste ge sitt medgivande till att delta i undersökningen och om hen väljer att avstå ska detta inte ge några konsekvenser för deltagaren i form av påtryckningar eller liknande. Om deltagaren är minderårig bör föräldrarna också ge sitt samtycke (Vetenskapsrådet 2002:9-10). De deltagande elevernas föräldrar, liksom skolpersonalen, informerades i förtid om enkätens syfte och innehåll samt att elevernas deltagande var frivilligt och anonymt. Dessutom fick de information om att det inte skulle finnas någon möjlighet att kunna identifiera enskilda elever då resultatredovisningen skulle ske på gruppnivå (Fridh et. al 2016). Information om samtycke, att det var frivilligt att delta samt att eleverna hade rätt att inte svara fanns även skrivet inledningsvis på enkäten för eleverna att ta del av. Det fanns även plats för kommentarer i slutet och det hänvisades till lärare eller annan vuxen om eleverna skulle ha frågor eller behöva prata med någon om det som enkäten gällde.

Konfidentialitetskravet innebär att personliga uppgifter om de deltagande ska behandlas konfidentiellt och förvaras så att obehöriga inte kan komma åt dem (Vetenskapsrådet 2002:12). Undersökningarna som Region Skåne genomförde skedde som tidigare nämnts anonymt där eleverna besvarade enkäterna under skrivningsliknande former i ett klassrum. Som Eliasson (2013:42) påpekar är respondenten i en kvantitativ undersökning i sig inte intressant utan fungerar som en representant för gruppen som undersöks. Detta gör att respondenternas anonymitet bättre skyddas. Dessutom finns det ingen risk att jag, som andrahandsforskare, kan härleda svaren till någon individ då deras svar bara presenteras som siffror i tabeller för mig och att jag dessutom inte har tillgång till samtliga variabelsvar.

Nyttjandekravet innebär avslutningsvis att de insamlade uppgifterna endast får lov att användas för forskningsändamål och inte i komersiellt syfte eller icke-vetenskapliga sammanhang (Vetenskapsrådet 2002:14). Innan jag fick del av Region Skånes rådatamaterial var jag tvungen att skriva på ett kontrakt där det stod att jag endast har rätt att använda mina analyser för den aktuella uppsatsen. Om någon skulle vilja forska vidare på detta material krävs därmed en prövning av etiknämnden.

Data

Region Skåne har i samarbete med Kommunförbundet Skåne, år 2012 och år 2016, genomfört en folkhälsoundersökning bland ungdomar i årskurs 6, 9 och gymnasieårets årskurs 2 som heter *Barn och Unga i Skåne*. Deras syfte har varit att få kunskap om livsvillkor, levnadsvanor, sociala faktorer och hälsa bland barn och unga, samt jämföra resultaten från de båda undersökningsåren. Resultaten fungerar sedan som underlag för regionens, kommunernas, stadsdelarnas och förvaltningarnas folkhälsoarbete (Region Skåne 2017). Jag har i min uppsats valt att fokusera på debutålderns betydelse för ungdomarnas nuvarande konsumtion av alkohol och droger, samt sambandet mellan en tidig debutålder och psykisk ohälsa. Jag har också valt att jämföra hur resultaten ser ut mellan könen och om föräldrarnas sysselsättning har någon betydelse i förhållande till ungdomarnas debutålder för alkohol. Utöver detta har jag jämfört resultaten från 2016 med resultaten från 2012 för att se om det finns skillnader mellan undersökningsåren.³ Jag har matat in råmaterialet i analysprogrammet SPSS statistics 24 och därigenom gjort frekvenstabeller och korstabeller som är relevanta för att kunna svara på mina olika frågeställningar och för att kunna påpeka samband. Frågor som jag använt i mina analyser presenteras i tabellen nedan:

³ Att jämföra resultat från undersökningen 2016 med resultat från 2012 medför en viss begränsning då vissa frågor formulerats olika. Region Skåne har dock gjort en bearbetning för att göra dem jämförbara och det är denna bearbetade version jag använt.

Frågor för att mäta psykisk ohälsa⁴	Svarsalternativ
<p><i>Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär?⁵</i></p> <p><i>Känt mig nere</i></p> <p><i>Varit irriterad eller på dåligt humör</i></p> <p><i>Ängslig/orolig</i></p> <p><i>Haft svårt att somna</i></p>	<p><i>I stort sett varje dag</i></p> <p><i>Mer än en gång i veckan</i></p> <p><i>Ungefär en gång i veckan</i></p> <p><i>Ungefär en gång i månaden</i></p> <p><i>Sällan eller aldrig.</i></p>
<p><i>Med att må dåligt menar vi att du under en lite längre period (minst två veckor i rad) har mått dåligt av att du till exempel varit stressad, nedstämd, deprimerad, orolig, ensam, mobbad, haft ångest eller självmordstankar. Du behöver inte känt allt detta, en sak är tillräcklig.</i></p> <p><i>Har du mått dåligt enligt beskrivningen ovan någon period under de senaste 12 månaderna?</i></p>	<p><i>Ja</i></p> <p><i>Nej</i></p>
<p><i>Har du under de senaste 12 månaderna försökt skära, rispa eller på annat sätt skada dig själv?</i></p>	<p><i>Nej</i></p> <p><i>Ja, en gång</i></p> <p><i>Ja, 2-5 gånger</i></p> <p><i>Ja, mer än 5 gånger</i></p>
<p><i>Känner du dig stressad i din vardag?⁶</i></p>	<p><i>Ja ofta</i></p> <p><i>Ja ibland</i></p> <p><i>Nej, nästan aldrig.</i></p>
<p><i>Har du blivit utsatt för mobbning, trakasserier eller kränkningar på nätet (via mobil eller internet, i skolan eller på fritiden)?⁷</i></p> <p><i>Under de senaste 2-3 månaderna</i></p> <p><i>Under de senaste 12 månaderna</i></p>	<p><i>Nej</i></p> <p><i>Ja en gång</i></p> <p><i>Ja, flera gånger</i></p>

⁴ I den ursprungliga enkäten ställdes också frågor om somatiska besvär men då jag endast hade möjlighet att få tillgång till ett begränsat antal frågor valde jag att inte ta med dessa.

⁵ I mina resultat har jag valt att först titta på om respondenterna haft de enskilda besvären mer än en gång i veckan de senaste sex månaderna och sedan valt att använda definitionen för psykisk ohälsa om en person har haft två, eller samtliga fyra av dessa besvär per vecka under de senaste sex månaderna.

⁶ I mina resultat och analyser har jag använt den bearbetade versionen av de som *ofta* känner sig stressade i sin vardag.

⁷ I mina resultat och analyser har jag valt att titta på de ungdomar som blivit utsatta för trakasserier eller blivit mobbade minst en gång de senaste 12 månaderna.

Frågor för att mäta alkoholkonsumtion	Svarsalternativ
<i>Hur gammal var du första gången du drack minst ett glas alkohol (öl, vin, sprit etc)?</i>	På denna fråga fanns inga svaralternativ utan respondenten fick själv skriva sin ålder
<i>Har du någon gång druckit alkohol?</i>	<i>Ja</i> <i>Nej</i>
<i>Hur ofta har du druckit alkohol under de senaste 12 månaderna?⁸</i>	<i>3 gånger i veckan eller oftare</i> <i>2 gånger i veckan</i> <i>1 gång i veckan</i> <i>2-3 gånger i månaden</i> <i>1 gång i månaden</i> <i>2-6 gånger under de senaste 12 månaderna.</i>
<i>Hur ofta dricker du så mycket att du känner dig berusad?⁹</i>	<i>Aldrig</i> <i>Sällan</i> <i>Ibland</i> <i>Nästan varje gång jag dricker</i> <i>Varje gång jag dricker</i>
<i>Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur ofta har du vid ett och samma tillfälle druckit alkohol motsvarande minst 4 burkar starköl eller stark cider/alkoläsk eller sex burkar folköl eller en hel flaska vin eller 25 cl sprit (ca 6 shots eller drinkar)?¹⁰ (Räkna inte med alkoholhaltiga drycker under 2,8 % textlöst och lättcider).</i>	<i>1 gång i veckan eller oftare</i> <i>2-3 gånger i månaden</i> <i>1 gång i månaden</i> <i>2-6 gånger i månaden</i> <i>1 gång de senaste 12 månaderna</i> <i>Aldrig</i>

När det gäller debutåldern dras i mina resultat och analyser en gräns vid 13år för definitionen *tidig* debutålder. Det är det vanligaste tillvägagångssättet nationellt sett eftersom det innebär att en då ligger i en viss riskzon (Socialstyrelsen 2015).

⁸ I mina resultat och analyser har jag tittat på de respondenter som har druckit någon gång varje månad.

⁹ I mina resultat och analyser har jag tittat på de respondenter som dricker sig berusad varje eller nästan varje gång de dricker.

¹⁰ I mina resultat och analyser har jag tittat på de respondenter som dricker sig berusad någon gång i månaden.

Frågor för att mäta narkotikaanvändning	Svarsalternativ
<i>Hur gammal var du första gången du använde narkotika?</i>	På denna fråga fanns inga svaralternativ utan respondenten fick själv skriva sin ålder
<i>Har du någon gång använt narkotika?</i> (Markera med ett eller flera kryss)	<i>Ja, under de senaste 30 dagarna</i> <i>Ja, under de senaste 12 månaderna</i> <i>Ja, för mer än 12 månader sedan</i> <i>Nej</i>
<i>Vilken sorts narkotika har du använt?</i> (Markera med ett eller flera kryss)	<i>Hasch</i> <i>Marijuana</i> <i>Spice (eller liknande rökmixar)</i> <i>Amfetamin</i> <i>Kokain</i> <i>Anabola steroider</i> <i>Receptbelagda sömn-/lugnande tabletter utan läkarordination (t.ex. Tramadol, Sobril, Stesolid)</i>

Frågor för att mäta socioekonomisk status	Svarsalternativ
<p><i>Vad gör dina föräldrar?</i></p> <p><i>Pappa</i></p> <p><i>Mamma¹¹</i></p>	<p><i>Arbetar (hel- eller deltid)</i></p> <p><i>Annat (t.ex. arbetslös, studerar, långtidssjukskriven)</i></p> <p><i>Vet inte.</i></p>

Det hade varit mer givande om jag hade haft tillgång till mer information om exempelvis föräldrarnas inkomst men då det inte fanns tillgängligt har jag valt att låta denna fråga ensam fungera som socioekonomisk indikator. Definitionen för kön utgår från personens biologiska kön.¹²

¹¹ I den ursprungliga undersökningen 2016 finns även en fråga om eventuella partners till föräldern men den har jag valt att inte ta med då det inte nödvändigtvis påverkar barnet i samma utsträckning.

¹² Det fanns i den ursprungliga enkäten 2016 även en fråga om vad en definierar sig som, men då 97% identifierade sig med sitt biologiska kön fanns denna fråga inte tillgänglig för mig.

Resultat

<i>Tabell 1. Frekvenstabell 2016</i>	Pojke (N=3945)	Flicka (N=3955)
Mitt biologiska kön är	3945	3955
Båda föräldrar förvärvsarbetar heltid/deltid	70,90%	71,30%
En förälder förvärvsarbetar	17,10%	19%
Ingen förälder förvärvsarbetar	6,20%	5%
Känner sig ofta stressad i sin vardag	22%	49,30%
Känt sig nere mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	15,40%	40%
Varit irriterad eller på dåligt humör mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	26,70%	50,10%
Varit ängslig/orolig mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	13,20%	36%
Haft svårt att somna mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	27,10%	37,60%
Haft minst 2 psykiska besvär/vecka de senaste 6 månaderna	22%	47,60%
Haft samtliga fyra psykiska besvär per vecka de senaste 6 månaderna	5,10%	16,80%
Har försökt skära, rispa eller på annat sätt skada sig själv de senaste 12 månaderna		
Inte mått dåligt	58,90%	34,60%
Mått dåligt men ej skadat sig själv	31,50%	49,40%
Skadat sig själv 1 gång	1,60%	4,60%
Skadat sig själv 2-5 ggr	1,40%	4,10%
Skadat sig själv mer än 5 ggr	1,20%	4,70%
Har mått dåligt enligt beskrivning någon period under de senaste 12 månaderna	36,70%	63,50%
Blivit utsatt för mobbning eller trakasserier minst en gång de senaste 12 månaderna	13,90%	23%

Tabell 2. Frekvenstabell 2016	Pojke (N=3945)	Flicka (N=3955)
Har någon gång druckit alkohol	77,60%	78,90%
Har aldrig druckit alkohol	15,80%	17,60%
Druckit minst ett glas alkohol (öl, vin, sprit etc) innan 13års ålder?	14,70%	11,30%
Har druckit alkohol varje månad under de senaste 12 månaderna	60,30%	45,70%
Dricker sig berusad varje eller nästan varje gång	28,20%	27,30%
Intensivkonsumerar någon gång varje månad	32%	28%
Har någon gång använt narkotika	15,30%	10,80%
Har provat narkotika innan eller vid 13års ålder	0,90%	0,60%
Har använt narkotika de senaste 30 dagarna	4,10%	2%
Har använt narkotika de senaste 12 månaderna	10,60%	7,30%
Har använt narkotika för mer än 12 månader sedan	5,20%	3,80%
Har använt hasch/marijuana	14,60%	10%
Har använt Spice	3,20%	1,80%
Har använt amfetamin	1,50%	0,70%
Har använt kokain	1,70%	0,50%
Har använt receptbelagda sömn/lugnande tabletter utan läkares ordination	2,30%	1,50%
Har använt ecstasy	1,70%	1,10%
Har använt heroin	0,50%	0,20%
Har använt GHB	0,60%	0,20%
Har använt anabola steroider	0,50%	0,20%
Har använt annan typ av narkotika	1,70%	0,60%
Antal över 18år	25,30%	20,30%

Tabell 1. Frekvenstabell 2016 och Tabell 2. Frekvenstabell 2016

Av urvalet 2016 var ca 49,9% pojkar (n=3945) och 50,1% flickor (n=3955). Majoriteten av ungdomarna hade två föräldrar som förvärvsarbetar medan bara en liten andel hade föräldrar varav ingen av dem förvärvsarbetar (6,2% pojkar, 5% flickor). Flickor visar generellt sett högre siffror för psykisk ohälsa än pojkar på samtliga frågor, ibland både dubbelt och tre gånger så många procentsatser. Det är marginellt fler flickor som svarat att de provat alkohol än pojkar, men samtidigt är det också aningen fler flickor som har svarat att de aldrig provat alkohol jämfört med pojkar. Pojkarna uppvisar däremot högre siffror på alla frågor gällande alkoholkonsumtion samt frågor gällande användande av narkotika. Bortfallet tenderar att vara större bland pojkar än bland flickor för samtliga frågor.

Tabell 3. Frekvenstabell 2012	Pojkar (N=4984)	Flickor (N=4800)
Mitt biologiska kön är	4984	4800
Båda föräldrar förvärvsarbetar heltid/deltid	74%	73,60%
En förälder förvärvsarbetar	14,30%	15,40%
Ingen förälder förvärvsarbetar	4%	4%
Känner sig ofta stressad i sin vardag	15,80%	37,70%
Känt sig nere mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	12%	27,70%
Varit irriterad eller på dåligt humör mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	22,80%	39,50%
Ängslig/orolig mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	10,20%	25,70%
Haft svårt att somna mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	27,50%	32,20%
Haft minst 2 psykiska besvär/vecka de senaste 6 månaderna	17,50%	34,70%
Haft samtliga fyra psykiska besvär per vecka de senaste 6 månaderna	3,20%	8,90%
Blivit utsatt för mobbning eller trakasserier minst en gång de senaste 12 månaderna	12,50%	16,50%

Tabell 4. Frekvenstabell 2012	Pojkar (N=4984)	Flickor (N=4800)
Druckit minst ett glas alkohol (öl, vin, sprit etc) innan 13års ålder?	23,70%	20,20%
Har druckit alkohol varje månad under de senaste 12 månaderna	60,30%	55,80%
Dricker sig berusad varje eller nästan varje gång	39,30%	31,80%
Intensivkonsumerar någon gång varje månad	42,80%	33,60%
Har någon gång använt narkotika	20,40%	14,70%
Har använt narkotika de senaste 30 dagarna	6,50%	3%
Har använt narkotika de senaste 12 månaderna	15,60%	10,40%
Har använt hasch/marijuana	21,20%	15,40%
Har använt Spice	7,40%	3,40%
Har använt amfetamin	2,50%	1,30%
Har använt kokain	2,60%	1,30%
Har använt receptbelagda sömn/lugnande tabletter utan läkares ordination	7,40%	9%
Har använt ecstasy	2,40%	1,10%
Har använt heroin	1,20%	0,50%
Har använt anabola steroider	1,40%	0,30%

Övriga analyser - 2012 Frekvenstabeller (Tabell 3, Tabell 4)

För att se om det finns skillnader över tid har jag också tittat på resultat från 2012. Mönstren ser i stort sett likadana ut 2012 som 2016 för båda könen. Det finns dock vissa undantag:

2016 visade båda könen tecken på sämre psykisk hälsa jämfört med 2012. Bortfallet för de båda åren och könen vid frågor gällande psykisk ohälsa följer till största del samma mönster 2012 som 2016 men på frågan om trakasserier och mobbning var bortfallet betydligt större 2016 för både pojkar (17%) och flickor (10,9%) jämfört med 2012 (pojkar 7% och flickor 4,3%). Flickorna 2016 rapporterade också i större utsträckning att de blivit trakasserade eller mobbade minst en gång de senaste 12 månaderna jämfört med 2012. För pojkarna låg siffrorna på relativt samma nivå.

Det var en större andel som druckit alkohol innan 13års ålder 2012 både bland pojkar (23,7%) och flickor (20,2%) jämfört med 2016 då 14,7% av pojkarna och 11,3% av flickorna svarat att de druckit alkohol innan 13års ålder. Båda könen rapporterade också högre siffror för resterande frågor gällande alkoholanvändning 2012 jämfört med 2016.

2012 rapporterar både pojkar (7,4%) och flickor (3,4%) högre siffror för användning av drogen Spice jämfört med 2016 då 3,2% av pojkarna och 1,8% av flickorna rapporterar att de använt drogen. På frågan om en provat receptbelagda medel skiljer sig mönstret 2012 då fler flickor (9%) än pojkar (7,4%) rapporterar att de provat receptbelagda medel utan läkares ordination än 2016 då 1,5% av flickorna och 2,3% av pojkarna provat.

Debutålder 2016

För majoriteten av både pojkarna (19,4%) och flickorna (20,5%) var åldern för alkoholdebut 15år. Bortfallet på denna fråga var stort både bland pojkar (19,4%) och flickor (31,9%) och utgångspunkten är att majoriteten av de som inte svarat på denna fråga aldrig har provat alkohol och är därmed inte av lika stort intresse för denna undersökning. De flesta av pojkarna (4%) och flickorna (3,3%) som svarade på enkäten rapporterade att de var 16 år när de provade narkotika för första gången. Bortfallet var även för denna fråga stort både för pojkar (88%) och flickor (91,4%). Samma mönster identifierades 2012.

Tabell 5. Korstabell 2016 psykisk ohälsa	Har druckit alkohol innan 13års ålder		Har <u>inte</u> druckit alkohol innan 13års ålder		
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	
Känner sig ofta stressad i sin vardag	23,50%	55,3%**	21,10%	49,3%**	
Känt sig nere mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	19,6%**	50,9%***	15,6%**	40,3%***	
Varit irriterad eller på dåligt humör mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	36%***	66,1%***	25,3%***	49,1%***	
Varit ängslig/orolig mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	14,90%	46,8%***	13,30%	35,4%***	
Haft svårt att somna mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	37,3%***	50,5%***	25,9%***	36,7%***	
Haft minst 2 psykiska besvär/vecka de senaste 6 månaderna	31,5%***	62%***	21,4%***	48,1%***	
Haft samtliga fyra psykiska besvär per vecka de senaste 6 månaderna	5,60%	27%***	5,10%	16%***	
Har försökt skära, rispa eller på annat sätt skada sig själv de senaste 12 månaderna	***	***	***	***	
	Inte mått dåligt	55,60%	25,20%	63,60%	36,40%
	Mått dåligt men ej skadat sig själv	36,90%	51,40%	32,80%	51,00%
	Skadat sig själv 1 gång	3,30%	7,40%	1,40%	4,30%
	Skadat sig själv 2-5 ggr	2,10%	6,50%	1,40%	4%
	Skadat sig själv mer än 5 ggr	2,10%	9,50%	0,80%	4,30%
Har mått dåligt enligt beskrivning någon period under de senaste 12 månaderna	44,5%***	74,9%***	36,8%***	63,8%***	
Blivit utsatt för mobbning eller trakasserier minst en gång de senaste 12 månaderna	15,40%	29,6%***	13,50%	13,4%***	

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$. Pearson Chi-Square Tests

Tabell 5. Korstabell 2016 psykisk ohälsa

Resultaten visar att jämfört med ungdomar som inte provat alkohol innan 13års ålder är risken större för de som provat alkohol innan 13års ålder (pojkar n=14,7% flickor n=11,3%) att de också lider av psykisk ohälsa. Skillnaden mellan flickor som druckit alkohol innan 13års ålder i jämförelse med de flickor som inte druckit alkohol innan 13års ålder är signifikanta för samtliga frågor om psykisk ohälsa. Skillnaderna för pojkarna är däremot inte signifikanta för samtliga variabler, men visar ändå en skillnad mellan de pojkar som druckit alkohol innan 13års ålder och de som inte gjort det.

Tabell 6. Korstabell 2016 alkoholkonsumtion	Har druckit alkohol innan 13års ålder		Har <u>inte</u> druckit alkohol innan 13års ålder	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Har druckit alkohol varje månad under de senaste 12 månaderna	75,7%***	77,9%***	42%***	42,9%***
Dricker sig berusad varje eller nästan varje gång	51,3%***	52,5%***	25,9%***	24,8%***
Intensivkonsumerar någon gång varje månad	60,1%***	57,9%***	28,7%***	24,8%***

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$. Pearson Chi-Square Tests

Tabell 6. Korstabell 2016, alkoholkonsumtion

75,7% av pojkarna som druckit alkohol innan 13års ålder dricker varje månad, 51,3% dricker sig berusade varje eller nästan varje gång och 60,1% uppger att de intensivkonsumerar¹³ någon gång per månad. Bland de pojkar som inte druckit alkohol innan 13års ålder dricker 42% varje månad, 25,9% dricker sig berusade varje eller nästan varje gång och 28,7% uppger att de intensivkonsumerar någon gång per månad.

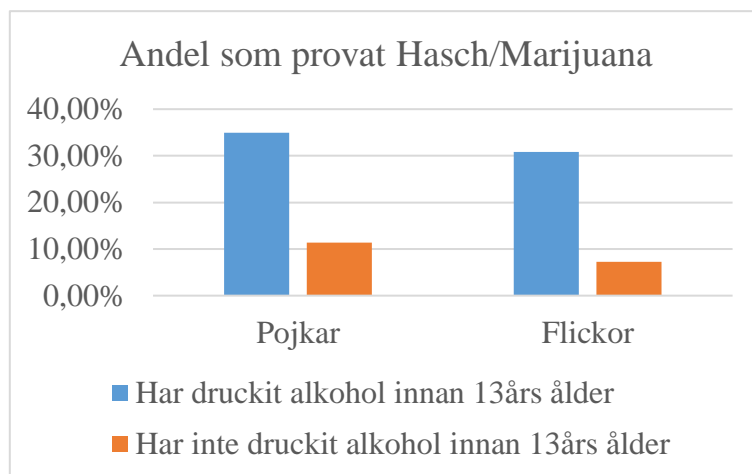
77,9% av flickorna som druckit alkohol innan 13års ålder dricker varje månad, 52,5% dricker sig berusade varje eller nästan varje gång och 57,9% uppger att de intensivkonsumerar någon gång per månad. Bland de flickor som inte druckit alkohol innan 13års ålder dricker 42,9% varje månad, 24,8% dricker sig berusade varje eller nästan varje gång och 24,8% uppger att de intensivkonsumerar någon gång per månad.

Alltså visar resultaten att de som druckit alkohol innan 13års ålder dricker mer och oftare idag än de som inte provat alkohol innan 13års ålder. Skillnaderna för samtliga frågor är signifikanta för båda könen. Av de som druckit alkohol innan 13års ålder rapporterar flickorna att de dricker- och blir berusade oftare än pojkarna medan pojkarna intensivkonsumerar oftare. Bland de som inte druckit alkohol innan 13års ålder dricker flickorna oftare medan pojkarna dricker sig berusade oftare och dessutom också intensivkonsumerar oftare än flickorna.

¹³ Med intensivkonsumtion menas att en person har druckit alkohol motsvarande minst fyra burkar starköl eller stark cider/alkoläsk eller sex burkar folköl eller en hel flaska vin eller 25 cl sprit vid ett och samma tillfälle.

Tabell 7. Korstabell 2016 narkotikaanvändning	Har druckit alkohol innan 13års ålder		Har <u>inte</u> druckit alkohol innan 13års ålder	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
	Har någon gång använt narkotika	37,2% ***	32,9% ***	12,3% ***
Har provat narkotika innan eller vid 13års ålder	4,7% ***	2,9% ***	0,3% ***	0,3% ***
Har använt narkotika de senaste 30 dagarna	11% ***	6,5% ***	2,5% ***	1,2% ***
Har använt narkotika de senaste 12 månaderna	25% ***	19,6% ***	8,5% ***	5,7% ***
Har använt narkotika för mer än 12 månader sedan	13,7% ***	14,1% ***	4,1% ***	2,6% ***
Har använt hasch/marijuana	34,9% ***	30,8% ***	11,4% ***	7,3% ***
Har använt Spice	9,8% ***	7,4% ***	1,8% ***	0,9% ***
Har använt amfetamin	4,8% ***	2,2% ***	0,6% ***	0,3% ***
Har använt kokain	4,8% ***	1,3% ***	0,9% ***	0,2% ***
Har använt receptbelagda sömn/lugnande tabletter utan läkares ordination	6,5% ***	5,6% ***	1,4% ***	0,9% ***
Har använt ecstasy	6,2% ***	3,6% ***	0,7% ***	0,6% ***
Har använt heroin	0,7% *	0,20%	0,2% *	0,20%
Har använt anabola steroider	0,7% **	0,20%	0,2% **	0,20%
Har använt annan typ av narkotika	6,4% ***	0,90%	0,8% ***	0,50%

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$. Pearson Chi-Square Tests

Tabell 7. Korstabell 2016, narkotikaanvändning

37,2% av pojkarna som druckit alkohol innan 13års ålder har någon gång använt narkotika och 4,7% har använt narkotika innan 13års ålder. Bland de pojkar som inte druckit alkohol innan 13års ålder har 12,3% någon gång använt narkotika och 0,3% har använt narkotika innan 13års ålder.

32,9% av flickorna som druckit alkohol innan 13års ålder har någon gång använt narkotika och 2,9% har använt narkotika innan 13års ålder. Bland de flickor som inte druckit alkohol innan 13års ålder har 8,1% någon gång använt narkotika och 0,3% har använt narkotika innan 13års ålder.

Resultaten visar för båda könen att de som druckit alkohol innan 13års ålder lider större risk att också ha provat någon sorts narkotika. Skillnaderna mellan de som druckit alkohol innan 13års ålder och de som inte gjort det är signifikanta för samtliga narkotika och för båda könen, med undantag för både pojkars och flickors användning av *heroin* och flickors användande av *anabola steroider* samt *annan typ av narkotika*, men mindre skillnader kan ändå identifieras. För samtliga frågor visar resultaten också att pojkar använder narkotika i större utsträckning än flickor, för båda grupperna.

Hasch/marijuana är den vanligaste drogen bland samtliga ungdomar. Av de som druckit alkohol innan 13års ålder har 34,9% av pojkarna och 30,8% av flickorna använt hasch/marijuana och för de som inte druckit alkohol innan 13års ålder ligger siffrorna på 11,4% och 7,3% för pojkar respektive flickor.

De som druckit alkohol innan 13års ålder har i större utsträckning använt narkotika både de senaste 30 dagarna, de senaste 12 månaderna och för mer än 12 månader sen, än de som inte druckit alkohol innan 13 års ålder.

Tabell 8. Korstabell 2016 föräldrarnas sysselsättning	Har druckit alkohol innan 13års ålder		Har <u>inte</u> druckit alkohol innan 13års ålder	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Båda föräldrar förvärvsarbetar heltid/deltid	73,6%***	72,10%	76,5%***	75,50%
En förälder förvärvsarbetar	22,5%***	23,50%	17%***	19,20%
Ingen förälder förvärvsarbetar	4%***	4,50%	6,6%***	5,30%

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

Tabell 8. Korstabell 2016, föräldrarnas sysselsättning

En mindre andel av de som provat alkohol innan 13års ålder har två föräldrar som förvärvsarbetar jämfört med de som inte druckit alkohol innan 13års ålder medan en större andel av de som druckit alkohol innan 13år bara har en förälder som förvärvsarbetar jämfört med de som inte druckit alkohol innan 13års ålder. Slutligen är det en mindre andel av de som druckit alkohol innan 13års ålder som har föräldrar som inte förvärvsarbetar jämfört med de som inte druckit alkohol innan 13års ålder. Skillnader är signifikanta för pojkarna men inte för flickorna.

Tabell 9. Korstabell 2012	Har druckit alkohol innan 13års ålder		Har <u>inte</u> druckit alkohol innan 13års ålder	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Känner sig ofta stressad i sin vardag	19,4%***	44,1%***	15%***	26,9%***
Känt sig nere mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	15,5%***	34,6%***	11,6%***	26,6%***
Varit irriterad eller på dåligt humör mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	28,3%***	49,3%***	21,4%***	37,2%***
Varit ängslig/orolig mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	12,4%***	30,1%***	9,9%***	24,8%***
Haft svårt att somna mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna	34,3%***	42,8%***	26,4%***	29,5%***
Haft minst 2 psykiska besvär/vecka de senaste 6 månaderna	23,4%***	46,2%***	17,7%***	33,4%***
Haft samtliga fyra psykiska besvär per vecka de senaste 6 månaderna	4,9%***	12,5%***	2,8%***	8,3%***
Blivit utsatt för mobbning eller trakasserier minst en gång de senaste 12 månaderna	17,4%***	23,7%***	11,9%***	15,4%***
Av de som inte provat innan 13år men har någon gång druckit alkohol			77,1%***	77,3%***
Har aldrig druckit alkohol			22,9%***	22,7%***
Har druckit alkohol varje månad under de senaste 12 månaderna	84,2%***	83,9%***	54,8%***	50,4%***
Dricker sig berusad varje eller nästan varje gång	60,6%***	55%***	34,4%***	26,6%***
Intensivkonsumerar någon gång varje månad	68,2%***	62,4%***	36,6%***	27,4%***

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

<i>Tabell 10. Korstabell 2012</i>	Har druckit alkohol innan 13års ålder		Har <u>inte</u> druckit alkohol innan 13års ålder	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Har någon gång använt narkotika	39,1%***	35,2%***	15,3%***	9,8%***
Har provat narkotika innan eller vid 13års ålder	4,7%***	2,9%***	0,3%***	0,3%***
Har använt narkotika de senaste 30 dagarna	12,6%***	8,6%***	4,7%***	1,6%***
Har använt narkotika de senaste 12 månaderna	28,8%***	25,3%***	12,2%***	6,7%***
Har använt hasch/marijuana	41,6%***	37,1%***	16,6%***	10,2%***
Har använt Spice	18,3%***	10,5%***	5%***	1,8%***
Har använt amfetamin	6,2%***	4,1%***	1,3%***	0,6%***
Har använt kokain	5,8%***	3,6%***	1,6%***	0,7%***
Har använt receptbelagda sömn/lugnande tabletter utan läkares ordination	17%***	19,5%***	5,2%***	6,9%***
Har använt ecstasy	6,5%***	3,8%***	1,4%***	0,5%***
Har använt heroin	2,4%***	1,3%***	0,7%***	0,2%***
Har använt anabola steroider	3,6%***	0,8%***	0,8%***	0,1%***

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

Övriga analyser - 2012 Korstabeller (Tabell 9, Tabell 10)

För att se om det finns skillnader över tid har jag också tittat på resultat från samma undersökning gjord 2012. Mönstren ser i stort sett likadana ut som 2016 för båda könen; att de som druckit alkohol innan 13års ålder rapporterar att de dricker alkohol i större utsträckning, har provat narkotika i större utsträckning samt rapporterar sämre psykisk ohälsa jämfört med de ungdomar som inte druckit alkohol innan 13års ålder. 2012 var skillnaderna signifikanta för samtliga variabler.

Analys

Resultaten i min undersökning tyder på ett starkt samband mellan en tidig debutålder för alkohol och en mer utbredd alkoholkonsumtion samt användning av narkotika bland Skånes ungdomar i gymnasiets årskurs 2. Det går också att identifiera ett starkt samband mellan en tidig debutålder för alkohol och ökad psykisk ohälsa bland ungdomarna.

Undersökningen visar att de som druckit alkohol innan 13års ålder lider större risk att konsumera alkohol mer frekvent och i större utsträckning till berusningstillstånd än de som inte druckit alkohol innan 13års ålder. De som druckit alkohol innan 13års ålder har också tendens att i större utsträckning ha provat, och fortsatt använda narkotika samt rapporterar en sämre psykisk hälsa än de som inte druckit alkohol innan 13års ålder. Trots att skillnaderna inte är signifikanta för samtliga variabler för båda könen 2016 anser jag det finnas tillräckliga bevis för att stödja dessa samband. Mönstren i skillnaderna som också kunde identifieras 2012 är däremot signifikanta för båda könen mellan de som druckit alkohol innan 13års ålder och de som inte gjort det. Detta gäller samtliga variabler, vilket styrker mina slutsatser om samband som dragits utifrån resultaten från 2016 års undersökning.

Att en person börjar dricka alkohol och hur konsumtionen utvecklas kan, som redovisats ovan i min tidigare forskning (se Brown et. al 2008; Bos et. al 2016; Sartor et. al 2016; Lynskey et.al 2003; Jackson och Schulenberg 2013; Kandel et. al 1984; Cleveland och Wiebe 2008; MacLeana et. al. 2014; Patel et. al 2007; Stogner 2015), bero på många olika faktorer och liksom tidigare forskning visar min undersökning att de flesta av ungdomarna provat alkohol för första gången när de är runt 15 års ålder (jmf EMCDDA 2016). Det finns emellertid de som provar alkohol mycket tidigare än så. Kandel et. al (1984) menar att de personer som inte provat droger eller alkohol innan 20-21år troligtvis inte kommer att göra det senare heller. Därför är det viktigt att titta på just unga som målgrupp för att kunna förhindra att konsumtionen eskalerar och leder till negativa konsekvenser för ungdomarna.

Då ungdomen, som tidigare nämnts, är en tid av stora förändringar och vi är mer sårbara, blir vi också mer lättpåverkade av vad som händer runt omkring oss (Brown et. al 2008; MacLeana et. al. 2014). Som Bandura (1977) skriver lär vi oss beteende genom andra och de vi interagerar med ofta har vi också tendens att ta efter mer. Denna modellering som han beskriver skulle kunna vara en förklaring till att ungdomar som kommer från familjer med missbruksproblem tenderar att i större utsträckning själv dricka alkohol (jmf Dembo et. als 2012; Brown et. al 2008; Jackson och Schulenberg 2013; MacLeana et. al. 2014). Bandura (1977) beskriver fortsättningsvis, att vi emellertid inte alltid uppfattar en modells beteende på

rätt sätt och om modellen begår en förbjuden handling men det inte upplevs ge några negativa konsekvenser finns risken att vi tar efter det beteendet. Alltså, när en person ser andra njuta av alkohol och droger, dels föräldrar och vänner, men också på TV och i filmer, är det inte säkert att hen ser de negativa konsekvenser det leder till och tar därför efter beteendet för att nå den njutning det till synes verkar ge. Det finns en förväntning om en positiv effekt. Bandura (1977) menar att vi hellre fortsätter med ett beteende som vi anser fungera framför att prova någonting nytt och eget. Det är mindre riskfyllt att göra det som någon annan gör än att handla på egen hand och inte ana vilka konsekvenser det kommer få.

Alkoholen kan, som Brown et. al (2008:297) skriver, också ha en hjälpande effekt i sociala sammanhang. Många ungdomar uppger just den sociala effekten som orsak till att de dricker alkohol och tar droger (MacLeana et. al. 2014; Bos et. al 2016). När en märker att ens beteende ger positiva konsekvenser tenderar en att fortsätta med det beteendet, det fungerar som en positiv förstärkning (Fahlke och Johansson 2007). I motsats till detta kan alkoholen också fungera som en negativ förstärkare genom att berusningen exempelvis reducerar obehag och ångest. Forskning visar just att många använder alkoholen- och drogerna som en coping-mekanism, som ett sätt att hantera stress och andra utmaningar i livet (Bos et. al 2016). En negativ förstärkning kan alltså också leda till att ett beteende ökar i förekomst (Fahlke och Johansson 2007). Med tiden krävs en allt större dos för att nå samma effekt (Franck och Nylander 2011), vilket skulle kunna förklara varför de som druckit tidigt hunnit utveckla en mer omfattande användning av alkohol (och kanske en högre tolerans). Emellertid påverkar våra personliga förutsättningar hur vi reagerar på- och påverkas av olika droger (Franck och Nylander 2011). Både Cleveland och Wiebe (2008), Stogner (2015), Brown et. al (2008) och Patel et. al (2007) menar att också gener, förutom faktorer i vår miljö påverkar, dels vår förmåga att hantera stress och dels utvecklingen av alkoholkonsumtion och användning av narkotika. Det är ingenting som jag undersökt närmare i denna undersökning, men kan vara intressant att hålla i minnet.

Mobbning, stress och dålig sömn men också oro, självskadebeteende och depression är några exempel på indikationer om psykisk ohälsa. Liksom tidigare forskning har min undersökning visat att det finns ett starkt samband mellan ungdomars psykiska ohälsa och en tidig debutålder för alkohol. I Wiklund et. als (2014) studie uppgav 47% av flickorna och 26% av killarna att de ofta eller väldigt ofta upplever stress. Min undersökning visade också sambandet mellan att en större andel av dem som tidigt druckit alkohol uppgav att de ofta känner sig stressade till skillnad från de som inte druckit alkohol tidigt. Ungdomar upplever bland annat prestationskrav från skolan och press från flera andra håll och mår dåligt när de

inte känner att de lyckas menar Wiklund et. al (2014). Effekten som olika stressorer får beror på våra möjligheter och vår förmåga att hantera dem och är därmed väldigt individuellt (Garnett et. als 2015). Även Bandura (1977) hänvisar till individuella skillnader i hur vi upplever olika situationer och erfarenheter då han menar att det påverkas av vår kognitiva kapacitet.

Som många forskare (Jackson och Schulenberg 2013; Wiklund et. al 2014; Patel et. al 2007) påpekar är det viktigt för ungdomar att ha tillgång till socialt stöd från vuxna men som Jackson och Schulenberg (2013) skriver tenderar föräldrars insyn i ungdomarnas liv ofta minska under denna period. Det kan leda till att de inte ser vad som pågår i sina barns liv och har möjlighet att uppmärksamma eventuella negativa förändringar.

Det kan anses som avvikande att inte lyckas nå upp till de krav som ställs på en och det skulle kunna innebära att personenn ifråga då påbörjar en så kallad *avvikarkarriär* (se Ejmaes och Kristiansen 2002) som enligt stämplingsteorin är väldigt svår att bryta. Psykisk ohälsa och att dricka alkohol i tidig ålder kan ses som avvikande beteende som riskerar att leda till att en tidigt blir stämplad som avvikare. Sartor et. al (2016) menar att en tidig alkoholdebut kan påverka utvecklingen av kunskaper och färdigheter som behövs i vuxenlivet. Bristen på sådana kunskaper och färdigheter kan också i sin tur antas leda till att personen stämplas som avvikare. Stämplingen kan i sin tur påverka individens självbild väldigt negativt och kan även leda till att ungdomens möjligheter att delta i samhällslivet reduceras (Goldberg 2010). Min undersökning visade att de som tidigt druckit alkohol i större utsträckning upplevde att de blivit utsatta för trakasserier eller blivit mobbade de senaste 12 månaderna jämfört med de som inte druckit alkohol innan 13års ålder, vilket kan ses som ett stöd av denna teori. Som Bos et. al (2011) beskriver i sin forskning är just en rädsla för avvisning, internalisering av negativa attityder och känslomässigt obehag till följd av bristande acceptans en stor riskfaktor för att utveckla ett missbruk. För att slippa inkongruens, obehag som uppstår av motsättningar mellan individens självbild och omgivningens uppfattning av hens beteende, är risken stor att personen genom sitt beteende söker reaktioner som bekräftar den negativa självbilden (Goldberg 2010). Det betyder i sin tur att en person som tidigt stämplas som avvikare riskerar att fortsätta med ett beteende som inte är fullt accepterat av dem i hens omgivning. Dessutom var det i MacLeana et. al.s (2014) studie inte många av de yngre som uppgav att de hade för avsikt att sluta med sitt droganvändande. Det skulle kunna förklaras av att de känner att deras öde redan bestämts om de tidigt stämplats som avvikare. Många forskare (se Martiniuk etl al 2015; Brown et. al 2008; Patel et. al 2007) har också kopplat självskadebeteende,

själv mordstankar och självmord till psykisk ohälsa och missbruk. Det betyder att konsekvenserna kan bli ödesdigra om ungdomarna inte får den hjälp och stöd som de behöver.

Eskalering av alkoholkonsumtion sker ofta i ungdomen och många utvecklar ett beroende under denna tid menar Brown et. al (2008). Negativ förstärkning skulle kunna vara en förklaring till att ungdomar som börjat dricka tidigt och stämplats som avvikare fortsätter med sitt beteende och att deras konsumtion dessutom eskalerar. De obehagliga känslorna som uppkommer i samband med att upplevas som avvikare reduceras av alkoholen och fungerar på så sätt som en så kallad *quick-fix*. Allteftersom behövs en större dos av drogen för att uppnå samma effekt (Franck och Nylander 2011). Om det gått så långt som till att en person får abstinens om en inte tillför drogen kan alkoholen och drogerna också ha en negativt förstärkande effekt (se Franck och Nylander 2011). Genom att fortsätta tillföra drogen slipper en de obehag som framkallas när en slutar använda drogen.

Enligt Gateway hypotesen (se Kandel 2003) bör resultaten i min undersökning inte vara förvånande. Att de som tidigt provat alkohol i större utsträckning också har provat narkotika än de som inte druckit alkohol i tidig ålder bekräftar hypotesen som menar att alkohol fungerar som en inkörsport för andra droger. Stämplingsteorin skulle också kunna förklara att de som tidigt provat alkohol i större utsträckning har provat narkotika om det är så att dessa ungdomar stämplats som avvikare i tidig ålder och därmed fortsatt sin avvikarkarriär genom att i större utsträckning använda narkotika. Då användning av narkotika är olagligt kan ett sådant beteende anses vara avvikande i de flesta sammanhang. Det är en relativt liten procentandel av ungdomarna i undersökningen som provat narkotika men det är sambanden med den tidiga alkoholdebuten som här är det intressanta. De som druckit alkohol i tidig ålder har i större utsträckning använt narkotika både de senaste 30 dagarna och de senaste 12 månaderna men också för mer än 12 månader sen, än de som inte druckit alkohol innan 13 års ålder. Det säger egentligen ingenting om hur ofta ungdomarna använt narkotikan men ger ändå en indikation på i vilken utsträckning de använt narkotika i jämförelse med de som inte druckit alkohol innan 13 års ålder. Även MacLeana et. al. (2014) resultat skulle kunna ses som stöd till gateway hypotesen. I deras forskning framkom att de yngre angav alkohol och cannabis som första- och andrahandsval medan de äldre uppgav heroin och metamfetamin som första- och andrahandsval. I linje med detta beskriver Kandel et. al (2003) att det inte är många som provat bland annat heroin utan att först ha använt cannabis. Liksom i tidigare forskning (se Dembo 2012; EMCDDA 2016; Cleveland & Wiebe 2008) visade min undersökning att den vanligaste drogen bland ungdomarna var just marijuana/hasch. Anledningen till att det är den vanligaste droger menar Cleveland och Wiebe (2008) kan vara

tillgång och bekvämlighet. Den ökade tillgången till alkohol och droger menar Patel et. al (2007) i sin tur hänga samman med självmord och depression. Enligt gateway hypotesen skulle detta också innebära en överhängande risk att ungdomarna utvecklar användning av tyngre droger.

Enligt Hydéns (2002) resonemang skulle skillnaderna som går att urskilja mellan könen bero på en större acceptans för pojkars alkoholkonsumtion och användning av droger än för flickors alkohol- respektive droganvändning, men då jag inte har ett genomgående genusperspektiv i min undersökning har jag inte för avsikt att förklara vad skillnaderna mellan könen beror på i större utsträckning. I Kandel et. als (2003) studie framgår att receptbelagda medel utan läkares ordination är den enda kategorin av droger som är vanligare bland flickor än pojkar. Samma mönster visar min studie för 2012 men de finns inte att hitta 2016 då de receptbelagda medlen var vanligare bland pojkar, liksom resterande narkotika. Resultaten i min undersökning visar just, likt tidigare forskning (se EMCDDA) att användning av narkotika är vanligare bland pojkar än flickor.

Sartor (2016) skriver att ångest är en betydande riskfaktor för att utveckla alkoholmissbruk och Dembo (2012), liksom Patel et. al (2007) påpekar kopplingen mellan ångeststörning och drogmissbruk. Då flickorna i min undersökning rapporterar sämre psykisk ohälsa borde de förhållandevis också konsumera alkohol och använda droger i större utsträckning än pojkar. Omvänt borde pojkarna uppvisa sämre psykisk ohälsa då de konsumerar alkohol- och använder narkotika i större utsträckning än flickorna, men så är inte fallet. Å andra sidan visar min undersökning signifikanta skillnader mellan de som druckit alkohol innan 13års ålder och de som inte gjort det, både när de gäller psykisk ohälsa, alkoholkonsumtion och användning av narkotika. Slutsatsen jag kan dra utifrån detta är att flickor har en grundläggande sämre psykisk ohälsa medan pojkar i större utsträckning använder alkohol och droger, men utav de som druckit alkohol innan 13års ålder uppvisar en större andel psykisk ohälsa, ökad alkoholkonsumtion och ökad användning av narkotika jämfört med de som inte druckit innan 13års ålder, oavsett kön.

Min undersökning visar också signifikant skillnad mellan pojkar som provat alkohol tidigt jämfört med de som inte gjort det när det gäller föräldrarnas sysselsättning. Däremot är inte skillnaden signifikant bland flickorna. Mina resultat går alltså inte helt i linje med tidigare forskning (se Patel et. al 2007; Wiklund et. al 2014) som tyder på att det finns ett samband mellan utveckling av alkoholkonsumtion och bristande socioekonomi. Å andra sidan har jag bara haft tillgång till en fråga för att mäta detta begrepp, vilket kan anses otillräckligt för att

kunna göra mer detaljerade analyser. Skillnaderna 2012 var signifikanta för flickorna med inte för pojkarna.

Slutsats

I mina sekundäranalyser av Region Skånes datamaterial från 2016- och 2012s undersökningar ”Folkhälsoenkät Barn och Unga i Skåne” var jag intresserad av att undersöka om det finns samband att finna mellan en tidig debutålder för alkohol och alkohol- och droganvändning bland ungdomar i gymnasiet årskurs 2 i Skåne, samt mellan en tidig debutålder och ungdomarnas psykiska ohälsa och hur det i så fall ser ut. Dessutom var jag intresserad av att undersöka om det finns skillnader i resultaten beroende på kön.

Resultaten visar att det finns tydliga samband mellan en tidig debutålder och en ökad användning av alkohol och narkotika bland ungdomarna i undersökningen. Undersökningen tyder också på ett samband mellan en tidig debutålder och sämre psykisk ohälsa. Mönstren i resultaten ser likadana ut oberoende av kön. Däremot har vissa skillnader gällande ungdomarnas psykiska hälsa och användningens frekvens och intensitet identifierats mellan könen där flickorna uppvisar en sämre psykisk ohälsa medan pojkarna i större utsträckning dricker alkohol och använder narkotika.

Trots att en sekundäranalys innebär en del begränsningar har det framför allt varit en fördel för mig att använda denna metod då det har ökat mina möjligheter att få tillgång till ett mer representativt och omfattande material än vad som varit möjligt om jag genomfört undersökningen på egen hand. Jag har på detta vis också kunnat minimera reaktiviteten.

Forskning visar att psykisk ohälsa ökar bland unga idag. Att det emellertid oftast inte uppmärksammas förrän senare i livet visar att vi behöver arbeta mer med att upptäcka dessa personers behov tidigare för att de ska kunna få den hjälp de behöver. På så sätt skulle förhoppningsvis också deras eventuella alkoholkonsumtion som riskerar att utvecklas till alkohol- och drogmissbruk uppmärksammas. Med det sagt menar jag inte att psykisk ohälsa leder till missbruk, men som vi ser i resultaten från denna undersökning, vilka också stöds av tidigare forskning, finns det ett tydligt samband mellan en tidig alkoholdebut och psykisk ohälsa. Det ovan sagda är alltså bara ett av flera sätt att se på saken. Ett annat vore att säga att vi måste få bukt med ungdomarnas drickande för att kunna förhindra att de utvecklar psykisk ohälsa, eller så är lösningen helt enkelt mer komplex än så. Det är denna slutsats jag ansluter mig till och liksom många andra forskare menar jag att det finns ett behov av fortsatt och mer djupgående forskning för att kunna förklara och i sin tur förhindra de allvarliga konsekvenser

som en tidig alkohol- och droganvändning kan leda till. Trots att det redan finns mycket forskning på området krävs det dessutom att vi kan ta till vara på de resultat som presenteras och använda det på ett effektivt sätt för att kunna ge hjälp till fler utsatta ungdomar tidigare.

Referenslista

Arango, Alejandra, Kiel J. Opperman, Polly Y. Gipson, Cheryl A. King (2016) Suicidal ideation and suicide attempts among youth who report bully victimization, bully perpetration and/or low social connectedness. *Journal of Adolescence* 51. 19e29

Bandura, Albert (1977) *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall

Bos, Henny, Gabriël van Beusekom, Theo Sandfort (2016) Drinking Motives, Alcohol Use, and Sexual Attraction in Youth. *Journal of Sex Research*. Vol. 53 Issue 3, p309-312. 4p

Brown, Sandra A., Matthew McGue, Jennifer Maggs, John Schulenberg, Ralph Hingson, Scott Swartzwelder, Christopher Martin, Tammy Chung, Susan F. Tapert, Kenneth Sher, Ken C. Winters, Cherry Lowman, Stacia Murphy (2008) A Developmental Perspective on Alcohol and Youths 16 to 20 Years of Age. *PEDIATRICS* Vol 121, Sup 4

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

CAN (2016) *Skolelevers drogvanor 2016*. Stockholm: Elanders Sverige AB

Cleveland HH, Wiebe RP. (2008) Understanding the association between adolescent marijuana use and later serious drug use: gateway effect or developmental trajectory. *Development and Psychopathology* 20 2008; 20: 615–32

Dembo, Richard, Rhissa Briones, Laura Gullledge, Lora Karas, Ken C. Winters, Steven Belenko, Paul E. Greenbaum (2012) Stress, Mental Health, and Substance Abuse Problems in a Sample of Diversion Program Youths: An Exploratory Latent Class Analysis. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 21:130–155

Ejrnaes, Morten & Sören Kristiansen (2002) ”Perspektiv på sociala problem i USA och Skandinavien”. I Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Eliasson, Annika (2013) *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur AB

EMCDDA (2016) *Europeisk narkotikarapport 2016: Trender och utveckling*, Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå

Fahlke Claudia & Per Magnus Johansson (2007) *Personlighetspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur

Folkhälsomyndigheten (2016) Alkoholens skadeverkningar.

[<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/alkohol-narkotika-dopning-tobak-och-spel-andts/alkohol/skadeverkningar/>. Hämtat: 2016-03-10].

Franck, Johan & Ingrid Nylander (red.) (2011). *Beroendemedicin*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Fridh, Maria, Mathias Grahn, Martin Lindström, Birgit Modén (2016) *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne 2016- en undersökning om barn och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa*. Region Skåne

Garnett, Bernice R., Katherine E.Masyn, S. Bryn Austin, David R.Williams, Kasisomayajula Viswanath (2015) Coping Styles of Adolescents Experiencing Multiple Forms of Discrimination and Bullying: Evidence From a Sample of Ethnically Diverse Urban Youth. *Journal of School Health*. Vol. 85, No. 2

Grahn, Mathias, Birgit Modén, Maria Fridh, Martin Lindström, Maria Rosvall (2012) *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne 2012 - en undersökning om barn och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa*. Region Skåne

Hydén, Margareta (2002) ”Har sociala problem ett kön?”. I Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Jackson, Kristina M. & John E. Schulenberg (2013) Alcohol Use during the Transition from Middle School to High School: National Panel Data on Prevalence and Moderators. *American Psychological Association* Vol. 49, No. 11, pp 2147–2158

Kandel, Denise B. (2003) Does marijuana use cause the use of other drugs? *JAMA*. 289: 482–483.

Kandel Denise B., John A. Logan (1984) Patterns of drug use from adolescence to young adulthood - I. Periods of risk for initiation, continued use, and discontinuation. *American Journal Public Health*. Vol 74 No. 7 pp 660–666

Lynskey, Michael T., Andrew C. Heath, Kathleen K. Bucholz, Wendy S. Slutske, Pamela A.F. Madden, Elliot C. Nelson, Dixie J. Statham, Nicholas G. Martin (2003) Escalation of Drug Use in Early-Onset Cannabis Users vs Co-twin Controls. *JAMA: Journal of the American Medical Association*, 1/22/2003; 289(4): 427-433

MacLeana, Sarah J., Jozica Kutinc , David Besta, Andrew Bruunc, Rachael Green (2014) Risk profiles for early adolescents who regularly use alcohol and other drugs compared with older youth. *Vulnerable Children and Youth Studies*. Vol. 9, No. 1, pp 17–27

Martiniuk, Alexandra L. C., Huei-Yang Chen, Nick Glozier, George Patton, Teresa Senserrick, Ann Williamson, Mark Woodward, Rebecca Ivers (2015) High alcohol use a strong and significant risk factor for repetitive self-harm in female and male youth: a prospective cohort study. *The American Journal of drug and alcohol abuse*. 41(5): pp 465–473

Mason, W. Alex, Julia E. Hitch, Rick Kosterman, Carolyn A. McCarty, Todd I. Herrenkohl, David J. Hawkins (2010) Growth in Adolescent Delinquency and Alcohol Use in Relation to Young Adult Crime, Alcohol Use Disorders, and Risky Sex: A Comparison of Youth from Low- versus Middle-Income Backgrounds. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Vol 12 pp. 1377-1385

Månsson, Sven-Axel (2002) ”Interaktionistiska perspektiv på studiet av sociala problem – processer, karriärer och vändpunkter”. I Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Nygren Lennart (2002) “Strukturella förklaringar till sociala problem”. I Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Patel, Vikram, Alan J Flisher, Sarah Hetrick, Patrick McGorry (2007) Series: Mental health of young people: a global public-health challenge. *The Lancet*. Vol. 369 pp. 1302-1313

Region Skåne (2017) Folkhälsostatistik.

[<http://beslutstod.skane.se/QvAJAXZfc/opendoc.htm?document=Accesspoint/Folkh%C3%A4lsostatistik%20Sk%C3%A5ne.qvw&host=QVS@rspapp035&anonymous=true> Hämtat 2017-04-18]

Sartor, Carolyn E., Kristina M. Jackson, Vivia V. McCutcheon, Alexis E. Duncan, Julia D. Grant, Kimberly B. Werner, and Kathleen K. Bucholz (2016) Progression from First Drink, First Intoxication, and Regular Drinking to Alcohol Use Disorder: A Comparison of African American and European American Youth. *Alcoholism: Clinical & Experimental Research*. Vol 40 No.7 pp 1515-1523

Scott, Emma, Jeremy Dale, Rachel Russell, Dieter Wolke (2016) Young people who are being bullied – do they want general practice support? *BMC Family Practice*. Vol 17 No 116 pp 1-9

Socialstyrelsen (2015) *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende -Stöd för styrning och ledning*. Falun: Edita Bobergs AB

Stogner, John M. (2015) DAT1 and alcohol use: differential responses to life stress during adolescence. *Criminal Justice Studies*. Vol. 28 Issue 1, p18-38. 21p.

Skånska Dagbladet (2017). Tullen gjorde stora beslag av narkotika

[<http://www.skd.se/2017/02/16/tullen-gjorde-stora-beslag-av-narkotika/> Hämtat 2017-04-02]

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab

Wiklund, Maria, Ann Öhman, Carita Bengs, Eva-Britt Malmgren-Olsson (2014) Living close to the edge: embodied dimensions of distress during emerging adulthood. *Sage*. pp 1-17

Folkhälsoenkät Barn och Unga i Skåne 2016

- en undersökning om barn och ungdomars
livsvillkor, levnadsvanor och hälsa

Hej!

Du är varmt välkommen att fylla i denna enkät som är riktad till skolelever i Skåne. Enkäten innehåller frågor om bland annat skola, fritid, familj, trygghet, aktiviteter, tobaks- och alkoholvanor. Undersökningen genomförs av Region Skåne i samarbete med Kommunförbundet Skåne.

Det är mycket viktigt att du och dina skolkamrater fyller i enkäten. Genom att göra detta ger ni många svar på hur barn och ungdomar har det idag och resultaten kan användas till att på olika sätt förbättra er vardag. Resultaten kommer även att användas för att bedriva forskning av sambanden mellan levnadsvillkor, levnadsvanor, sociala faktorer och hälsa bland barn och unga. Det är viktigt att du svarar ärligt och inte pratar med andra under tiden som du fyller i formuläret. Om det är någon enskild fråga som du inte vill eller kan besvara så hoppar du över den.

Det är frivilligt att vara med och ingen kommer i efterhand att kunna se hur just du svarat på frågorna.

När du fyllt i formuläret skall du stoppa det i kuvertet och klistra igen det, pennan får du behålla. Kuverten samlas in av din lärare som skickar dem oöppnade till Region Skåne i Malmö där dina svar skannas in.

Så här vill vi att du besvarar enkäten eftersom enkäten kommer att skannas:

Använd den kulspeppenna du fick i samband med enkäten. **Använd inte tusch- eller blyertspenna!**

Kryssa så här X, inte så här Y. Om du kryssat fel, fyll hela rutan W och kryssa i nya rutan X

Skriv tydliga siffror:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Frågorna börjar på nästa sida!

+

+

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV OCH DIN FAMILJ

A1 Mitt biologiska kön är ...

- H Pojke
H Flicka

A2 Jag identifierar mig som ...

- H Pojke
H Flicka
H Annat

A3 Hur gammal är du nu? L U J år

A4 Hur lång är du? (anges i hela cm) L U J J cm

A5 Hur mycket väger du? (anges i hela kg) L U J_ J kg

A6 I vilken kommun bor du?

Om du bor på mer än ett ställe, ange den kommun där du bor mest

H Bjuv	H Kävlinge	H Svedala
H Bromölla	H Landskrona	H Tomelilla
H Burlöv	H Lomma	H Trelleborg
H Båstad	H Lund	H Vellinge
H Eslöv	H Malmö	H Ystad
H Helsingborg	H Osby	H Åstorp
H Hässleholm	H Perstorp	H Ängelholm
H Höganäs	H Simrishamn	H Örkelljunga
H Hörby	H Sjöbo	H Östra Göinge
H Höör	H Skurup	H Annan utanför Skåne
H Klippan	H Staffanstorp	
H Kristianstad	H Svalöv	

A7 I vilken del av Malmö bor du? (Gäller endast för dig som bor i Malmö)

Om du bor på mer än ett ställe, ange den del av Malmö där du bor mest

H Centrum	H Oxie
H Fosie	H Rosengård
H Husie	H Södra Innerstaden
H Hyllie	H Västra Innerstaden
H Kirseberg	H Vet inte
H Limhamn-Bunkeflo	

A8 Vilket postnummer har ni där du bor? L U J J J J

Om du bor på mer än ett ställe, ange postnumret där du bor mest

+

+

+

+

A9 I vilket land är ...*Sätt ett kryss på den/de rader som gäller för dig*

	I Sverige	I Norge, Finland, Danmark eller Island	I annatland i Europa	I annat land utanför Europa
... du född?	H	H	H	H
... din pappa född?	H	H	H	H
... din mamma född?	H	H	H	H
... din pappas partner född?	H	H	H	H
... din mammas partner född?	H	H	H	H

A10 Hur länge har du bott i Sverige?

- H I hela mitt liv
 H I mer än 10 år men inte hela mitt liv
 H I 5-10 år
 H I mindre än 5 år

A11 Vilken/vilka av dina föräldrar bor du tillsammans med?

- H Med båda mina föräldrar
 H De bor inte tillsammans men jag bor lika mycket hos båda
 H Mest hos en förälder
 H Hos en förälder
 H Inte hos någon av föräldrarna

A12 Hur många rum finns det i bostaden? L U J rum (räkna inte med kök, hall och badrum/toalett). *Om du bor på mer än ett ställe, ange antal rum där du bor mest*

A13 Hur många personer, vuxna och barn, bor i bostaden? L U J personer*Om du bor på mer än ett ställe, ange antal personer där du bor mest***A14 Har dina föräldrar/vårdnadshavare universitets- eller högskoleutbildning?***Svara för den/de du bor mest hos*

	Ja	Nej	Vet inte
Pappa	H	H	H
Mamma	H	H	H
Pappas partner	H	H	H
Mammas partner	H	H	H

A15 Vad gör dina föräldrar?*Svara för den/de du bor mest hos*

	Pappa	Mamma	Pappas partner	Mammas partner
Arbetar (hel- eller deltid)	H	H	H	H
Annat (t ex arbetslös, studerar, långtidssjukskriven)	H	H	H	H

+

4

+

+
Vet inte

H

H

H

H⁺

+

5

+

A16 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Har det hänt att du inte kunnat följa med dina kompisar på något för att du inte haft råd?

- H Ja, flera gånger
- H Ja, en gång
- H Nej
- H Jag umgås inte med kompisar

A17 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Har det hänt att du inte kunnat köpa något som du velat ha och som andra i din ålder har, för att du inte haft råd?

- H Ja, flera gånger
- H Ja, en gång
- H Nej

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM DIN HÄLSA

B1 Hur mår du rent allmänt?

- H Mycket bra
- H Bra
- H Någorlunda
- H Dåligt
- H Mycket dåligt

B2 Känner du dig nöjd med dig själv?

- H Ja, oftast
- H Ja, ibland
- H Nej, nästan aldrig

B3 Känner du dig stressad i din vardag?

- H Ja, ofta
- H Ja, ibland
- H Nej, nästan aldrig

Om ja, varför?

Om ja, hur påverkar detta din vardag?

B4 Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär?

Markera med ett kryss på varje rad. Om du aldrig haft detta besvär så markera "Sällan eller aldrig"

	I stort sett varje dag	Mer än en gång i veckan	Ungefär en gång i veckan	Ungefär en gång i månaden	Sällan eller aldrig
Huvudvärk	H	H	H	H	H
Ont i magen	H	H	H	H	H
Ont i ryggen	H	H	H	H	H
Öronsus/Tinnitus	H	H	H	H	H
Känt mig nere	H	H	H	H	H
Varit irriterad eller på dåligt humör	H	H	H	H	H
Ängslig/orolig	H	H	H	H	H
Haft svårt att somna	H	H	H	H	H
Känt mig yr	H	H	H	H	H

B5 Hur ser du på din egen kroppsvikt?

- H Jag väger lagom mycket
- H Jag behöver gå ned i vikt
- H Jag behöver gå upp i vikt

B6 Hur ofta borstar du tänderna?

- H 2 eller fler gånger om dagen
- H 1 gång om dagen
- H Åtminstone 1 gång i veckan men inte varje dag
- H Mindre än 1 gång i veckan
- H Aldrig

B7 Hur många timmar per natt brukar du sova på vardagar?

- H Mindre än 7 timmar
- H 7-9 timmar
- H Mer än 9 timmar

B8 Har du just nu någon riktigt nära vänsom du kan prata förtroligt med om nästan allt?

- H Har inga nära vänner
- H Har en nära vän
- H Har två nära vänner
- H Har flera nära vänner

+

+

B9 Hur väl tycker du att följande påstående stämmer:

	Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt
Man kan lita på de flesta människor	H	H	H	H

B10 Händer det att du besväras av ensamhet?

- H Varje dag
 H Flera gånger i veckan
 H Någon gång i veckan
 H Någon eller några gånger i månaden
 H Mer sällan än en gång i månaden

B11 Om du får problem eller bara skulle vilja prata med någon, hur lätt eller svårt tycker du då det är att vända sig till ...*Markera med ett kryss på varje rad*

	Mycket lätt	Ganska lätt	Varken lätt eller svårt	Ganska svårt	Mycket svårt
Föräldrar eller de vuxna du bor hos	H	H	H	H	H
Lärare	H	H	H	H	H
Personal inom elevhälsan på skolan, t ex skolsköterskan/kuratorn	H	H	H	H	H
Annan vuxen i skolan	H	H	H	H	H
Annan vuxen utanför skolan	H	H	H	H	H
Kamrater	H	H	H	H	H
Syskon (om du har några)	H	H	H	H	H
BRIS, Jourhavande kompis eller likande	H	H	H	H	H
Chattrum, diskussionsforum på Internet	H	H	H	H	H

B12 Hur nöjd är du vanligtvis med ditt förhållande till din familj?

- H Mycket nöjd
 H Nöjd
 H Varken nöjd eller missnöjd
 H Missnöjd
 H Mycket missnöjd

B13 Har du eller har du haft något av följande besvär under de senaste 12 månaderna?*Markera med ett kryss på varje rad*

	Ja	Nej
Astma	H	H
Allergiska ögon- eller näsbesvär	H	H
Födoämnesallergi	H	H
Nickelallergi	H	H
Ekssem	H	H

+

7

+

B14 Har du någon långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning?*Markera med ett kryss på varje rad*

	Ja	Nej
Hörselnedsättning	H	H
Synnedsättning som inte kan korrigeras med glasögon eller linser	H	H
Rörelsehinder	H	H
Lässvårigheter, skrivsvårigheter, dyslexi	H	H
ADHD eller ADD	H	H
Annan funktionsnedsättning	H	H
Långvarig sjukdom (t ex diabetes, allergi, epilepsi)	H	H
Utvecklingsstörning	H	H
Autism/Aspergers syndrom	H	H

B14_b Om du svarat Ja på någon av frågorna på B14, påverkar din sjukdom eller funktionsnedsättning ditt deltagande i skolan?

Ja	Nej
H	H

B15 Hur väl stämmer följande påståenden in på dig och ditt liv?*Markera med ett kryss på varje rad*

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra
Mina föräldrar ger mig beröm när jag gjort något bra	H	H	H	H
Mina föräldrar bestämmer när jag ska vara hemma på kvällen	H	H	H	H
I min familj gör vi ofta saker tillsammans på fritiden	H	H	H	H
Jag känner att jag får stöd och uppmuntran av mina föräldrar	H	H	H	H
Jag får vara ute hur länge jag vill på fredags- och lördagskvällarna	H	H	H	H
Jag berättar för mina föräldrar om något som har hänt även om jag skäms eller känner mig generad över det	H	H	H	H
Alla i min familj äter middag tillsammans	H	H	H	H
Det känns som att mina föräldrar har förtroende för mig och låter mig ta ansvar	H	H	H	H
Mina föräldrar bråkar ofta med varandra	H	H	H	H

Följande fyra frågor handlar om att må dåligt. Med att må dåligt menar vi att du under en lite längre period (minst två veckor i rad) har mått dåligt av att du till exempel varit stressad, nedstämd, deprimerad, orolig, ensam, mobbad, haft ångest eller självmordstankar. Du behöver inte känt allt detta, en sak är tillräcklig.

B16 Har du mått dåligt enligt beskrivningen ovan någon period under de senaste 12 månaderna? →

- H Nej → Gå vidare till fråga C1
 H Ja → Fortsätt till fråga B17

B17 Har du under de senaste 12 månaderna pratat med någon eller några av dessa för att få stöd när du mått dåligt?

Markera med ett eller flera kryss

H	Ja, kompis	H	Ja, lärare
H	Ja, pojk-/flickvän	H	Ja, ledare/tränare/fritidsgårdspersonal
H	Ja, syskon	H	Ja, hjälptelefon eller mail till BRIS, Jourhavande kompis eller dylikt
H	Ja, förälder	H	Ja, beskrivit hur jag mått i chattrum eller diskussionsforum på Internet
H	Ja, släkting/annan närstående vuxen	H	Nej, jag har inte kontaktat någon av ovanstående för att få stöd när jag mått dåligt

B18 Har du under de senaste 12 månaderna sökt stöd/hjälp från någon professionell verksamhet/ funktion för att du mått dåligt?

Markera med ett eller flera kryss

H	Ja, skolsköterska	H	Ja, annan verksamhet/funktion
H	Ja, skolkurator	H	Nej, eftersom jag inte vetat var jag ska vända mig för stöd/hjälp
H	Ja, övrig elevhälsovård: skolpsykolog, skolläkare	H	Nej, eftersom jag inte velat eller vågat söka stöd/hjälp
H	Ja, ungdomsmottagning	H	Nej, jag har inte behövt söka stöd/hjälp från någon professionell verksamhet/funktion
H	Ja, BUP/Barn- och ungdomspsykiatri		

B19 Har du under de senaste 12 månaderna försökt att skära, rispa eller på annat sätt skada dig själv?

- H Nej
 H Ja, en gång
 H Ja, 2-5 gånger
 H Ja, mer än 5 gånger

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM OLYCKSFALL OCH SKADOR

C1 Har du under de senaste 12 månaderna skadats eller råkat ut för någon olycka som fått dig att besöka vårdcentral, tandläkare eller sjukhus?

- H Nej → Fortsätt till fråga C4
 H 1 gång → Fortsätt till fråga C2
 H 2 eller flera gånger → Fortsätt till fråga C2

C2 Var hände skadan/skadorna/olyckan/olyckorna?*Markera med ett eller flera kryss* På idrotten i skolan På skolgården eller på annan plats i skolan På väg till eller från skolan På stan/centrum Hemma I bostadsområdet På idrottsanläggning Annan plats → _____**C3 Vad gjordedudådublevskadad?***Markera med ett eller flera kryss* Cyklade Åkte inlines, skridskor, skidor eller snow-/skateboard Red Tävlade, tränade i någon sport (inte någon av ovanstående aktiviteter) Åkte moped eller MC Promenerade/sprang Hoppade på studs matta Badade Festade Slogs eller blev slagen Annat → _____**C4 Använder du följande?***Markera med ett kryss på varje rad*

	Alltid/ nästan alltid	Då och då	Aldrig/ nästan aldrig	Åker inte bil/cyklar inte
Säkerhetsbälte när du åker bil	☐ H	☐ H	☐ H	☐ H
Cykelhjälm när du cyklar	☐ H	☐ H	☐ H	☐ H

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM DINA FRITIDSVANOR**D1 Hur mycket rördudigisnitt per dag (texgår, cyklare eller idrottar)?** Mindre än 30 minuter per dag 30-60 minuter per dag En timme eller mer per dag**D2 Brukar du idrotta eller rörapå dig på din fritidsått dubli randfådd eller svettig?** Varje dag 4-6 dagar i veckan 1-3 dagar i veckan Sällan eller aldrig

D3 Hur många timmar per dag, i genomsnitt, använder du dataspel eller konsollspel?

- H Inte alls
 H Mindre än 1 timme
 H 1-3 timmar
 H Mer än 3 timmar

D4 Har du en mobiltelefon?

- H Ja, jag har en smartphone med pekskärm (iPhone eller liknande)
 H Ja, jag har en egen mobiltelefon (ej smartphone)
 H Ja, jag delar en mobil med andra i familjen
 H Nej

D5 Hur väl stämmer följande påståenden in på dig? (Med "mobil" menas även användning av iPad/surfplatta i följande påståenden.)

Markera med ett kryss på varje rad

	Mycket ofta	Ganska ofta	Inte så ofta	Nästan aldrig	Aldrig
Jag har känt mig besvärad när jag inte kan kolla min mobil	H	H	H	H	H
Jag har kommit på mig själv med att använda min mobil till saker som jag egentligen inte är så intresserad av att göra	H	H	H	H	H
Jag har känt ett starkt behov av att kolla min mobil för att se om det hänt någonting nytt	H	H	H	H	H
Jag har tillbringat mindre tid än jag borde med familj, vänner eller skolarbete pga mobilen	H	H	H	H	H
Jag använder min mobil på platser och/eller vid tillfällena när det inte är riktigt lämpligt	H	H	H	H	H
Jag har försökt att dra ner på tiden jag använder min mobil men inte lyckats	H	H	H	H	H

D6 Huroft brukar du göra följande?

Markera med ett kryss på varje rad. Om du inte brukar göra detta markera rutan "Aldrig"

	Aldrig	Någon eller några ggr/år	Några ggr/mån	Minst en gång/vecka	Nästan varje dag	Dagligen
Cykla eller gå till skolan	H	H	H	H	H	H
Cykla eller gå till fritidsaktiviteter	H	H	H	H	H	H
Vara ute i naturen, skogen eller på sjön	H	H	H	H	H	H
Gå på sportevenemang som publik	H	H	H	H	H	H
Gå ut med kompisar på stan/centrum	H	H	H	H	H	H
Gå på konserter, teater, museum, bio eller liknande	H	H	H	H	H	H
Spela instrument, sjunga, skapa musik	H	H	H	H	H	H
Köra runt på moped, MC eller med bil	H	H	H	H	H	H
Vara hemma med/hos kompisar på kvällen	H	H	H	H	H	H

+

+

D7 Hur ofta brukar du göra följande?*Markera med ett kryss på varje rad. Om du inte brukar göra detta markera rutan "Aldrig"*

	Aldrig	Någon eller några ggr/år	Några ggr/ mån	Minst en gång/ vecka	Nästan varje dag	Dag- ligen
Läsa böcker för nöjes skull	H	H	H	H	H	H
Gå på café, restaurang eller liknande	H	H	H	H	H	H
Gå på fest eller liknande	H	H	H	H	H	H
Vara på fritidsgården	H	H	H	H	H	H
Blogga, fotografera, filma	H	H	H	H	H	H
Måla, sy, sticka, skriva	H	H	H	H	H	H
Gå på bibliotek (inte på skoltid)	H	H	H	H	H	H
Gå i kyrka, moské, synagoga eller liknande	H	H	H	H	H	H
Ligga hemma och slappa eller sova (inte nattetid)	H	H	H	H	H	H
Vara ensam	H	H	H	H	H	H

D8 Har du under de senaste 12 månaderna varit med i någon förening, klubb eller organisation (t ex idrott, kör, scouter)?

Ja Nej

H H

D9 Hur trivs du på din fritid?

H Mycket bra

H Bra

H Sådär

H Ganska dåligt

H Mycket dåligt

D10 Vad vill du göra på din fritid?

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM DINA MATVANOR**E1 Hur ofta äter du följande måltider under en vanlig vecka?***Markera med ett kryss på varje rad*

	Varje dag	4-6 dagar	1-3 dagar	Sällan/aldrig
Frukost	H	H	H	H
Lagad lunch	H	H	H	H
Lagad mat på kvällen	H	H	H	H

+

+

E2 Hur ofta brukar du ...

Markera med ett kryss på varje rad

	Aldrig eller några ggr/år	Några ggr/ mån	Minst en gång/ vecka	Nästan varje dag	En gång/ dag	Flera ggr/ dag
Äta grönsaker	H	H	H	H	H	H
Äta frukt eller bär	H	H	H	H	H	H
Äta pizza, hamburgare, pommes frites, kebab eller annan snabbmat	H	H	H	H	H	H
Äta sötsaker (godis eller choklad)	H	H	H	H	H	H
Dricka Coca-Cola eller andra drycker som innehåller socker	H	H	H	H	H	H
Dricka energidrycker (t ex Red Bull, Monster, Celsius, Powerking)	H	H	H	H	H	H
Använda kosttillskott (t ex vitaminer)	H	H	H	H	H	H

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM ALKOHOL

Med alkohol menas folköl, mellan-/starköl, alkoholstark cider, alkoholisk vin, starkvin och sprit. Även hembränt och smuggelsprit och sprit som ingår i drinkar eller shots räknas. Räkna inte med alkoholhaltiga drycker under 2,8 % t ex lättöl och lättcider.

F1a Har du någon gång druckit alkohol?

- H Ja
H Nej → Fortsätt till fråga F11

F1b Hurgammalvarduförstagångendudrackminstettglasalkohol(öl,vin,spritetc)?

L U J år

F2 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit alkohol?

- H Nej H En gång H 2-4 gånger H 5-10 gånger H Mer än 10 gånger

F3 Hur ofta har du druckit alkohol under de senaste 12 månaderna?

- H 3 gånger i veckan eller oftare
H 2 gånger i veckan
H 1 gång i veckan
H 2-3 gånger i månaden
H 1 gång i månaden
H 2-6 gånger under de senaste 12 månaderna
H 1 gång under de senaste 12 månaderna

F4 Har du någon gång druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad?

- Nej Ja

+ H H

+

+

+

F5 Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig berusad?

- H Aldrig
- H Sällan
- H Ibland
- H Nästan varje gång jag dricker
- H Varje gång jag dricker

F6 Tänk på densenastegångendudrackalkohol, hur fick du då tag på den?

- H Köpte själv på Systembolaget/i butik
- H Från syskon
- H Från pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon
- H Från egna föräldrar/vårdnadshavare *med* lov
- H Från egna föräldrar/vårdnadshavare *utan* lov
- H Från annan vuxen som bjöd
- H Från annan vuxen (langare) som köpte ut/sålde till mig
- H Tog in själv från utlandet
- H Annat sätt
- H Vet inte

F7 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur ofta har du vid ett och samma tillfälle druckit alkohol motsvarande minst 4 burkar starköl eller starkcider/alkoläsk eller sex burkar folköl eller en hel flaska vin eller 25 cl sprit (ca 6 shots eller drinkar)? (Räkna inte med alkoholhaltiga drycker under 2,8 % t ex lättöl och lättcider)

- H 1 gång i veckan eller oftare
- H 2-3 gånger i månaden
- H 1 gång i månaden
- H 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- H 1 gång de senaste 12 månaderna
- H Aldrig

F8 Händer det att du blir bjuden på alkohol av någon av dina föräldrar? (Räkna inte med alkoholhaltiga drycker under 2,8 % t ex lättöl och lättcider)

- H Nej, aldrig
- H Ja, jag får smaka ur deras glas
- H Ja, jag får ett eget glas
- H Ja, jag får hälla upp själv

F9 Har det hänt att någon av dina föräldrar har köpt hem alkohol åt dig? (Räkna inte med alkoholhaltiga drycker under 2,8 % t ex lättöl och lättcider)

- H Ja H Nej

F10 Har du blivit skadad eller råkat illa ut på grund av att du druckit alkohol?

(T ex olyckor, bråkat med vänner/föräldrar, slagits, haft oönskat/oskyddat sex, blivit bestulen, blivit rånad, förlorat värdesaker)

- H Nej, aldrig H Ja, 1 gång H Ja, 2 gånger H Ja, 3 gånger eller mer

F11 Tycker du att det finns någon närstående person till dig som dricker för mycket alkohol? (Detta kan inkludera andra personer än dina föräldrar)

- H Ja → Fortsätt till fråga F12
 H Nej → Gå till G1a

F12 Hurdet på någotsätt skadat dig eller medfört problem för dig?

- H Ja H Nej

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM RÖKNING OCH SNUSNING

G1a Röker du cigaretter?

- H Nej, jag har aldrig rökt → Gå till G2a
 H Nej, men jag har provat
 H Nej, jag har rökt men slutat
 H Ja, varje dag → **Hur många cigaretter röker du varje dag?** Röker L U J cigaretter
 H Ja, nästan varje dag
 H Ja, när jag är på fest
 H Ja, ibland

G1b Omdur röker eller har rökt, hur gammal var du för första gången du rökte en cigarett?

L U J år

G2a Har du använt e-cigarett någon gång (elektronisk cigarett som omvandlar nikotinhaltig vätska till vattenånga)?

Markera med ett eller flera kryss

- H Nej → Gå till G3a
 H Ja, under de senaste 30 dagarna > Fortsätt till fråga G2b
 H Ja, under de senaste 12 månaderna > Fortsätt till fråga G2b
 H Ja, för mer än 12 månader sen >> Fortsätt till fråga G2b

G2b Varför har du använt e-cigarett?

Markera med ett eller flera kryss

- H För att sluta med cigaretter/snus
 H Nyfikenhet, jag ville testa
 H För att jag inte får tag på cigaretter eller snus
 H Godare än att röka/snusa
 H Annat

+

+

G3a Har du rökt vattenpipa någon gång?

- H Nej → Gå till G4a
 H Ja, under de senaste 30 dagarna → Fortsätt till fråga G3b
 H Ja, under de senaste 12 månaderna → Fortsätt till fråga G3b
 H Ja, för mer än 12 månader sen → Fortsätt till fråga G4a

G3b Hur ofta under de senaste 12 månaderna har du rökt vattenpipa?

- H 1 gång H 2-6 gånger H 7-12 gånger H Mer än 12 gånger

G4a Snusar du?

- H Nej, jag har aldrig snusat
 H Nej, men jag har provat
 H Nej, jag har snusat men slutat
 H Ja, varje dag
 H Ja, nästan varje dag
 H Ja, ibland

G4b Om du snusar eller har snusat, hur gammal var du första gången du snusade?

L U J år

G5 Hur får du vanligen tag på tobak, tex cigaretter och snus?*Markera med ett eller flera kryss*

- H Jag använder inte tobak H Från föräldrar
 H Köper själv i butik, kiosk eller liknande H Från försäljare av smuggelcigaretter
 H Från kompisar H Från annan person
 H Från syskon

G6 Vem i din omgivning röker och/ellersnusar dagligen eller regelbundet?*Markera med ett kryss eller flera kryss för röker/snusar*

	Röker	Snusar
Ingen	H	H
En av föräldrarna	H	H
Båda föräldrarna	H	H
Annan i min närhet som jag ofta umgås med	H	H

G7 Tillåter dina föräldrar att du använder tobak?*Markera med ett kryss för cigaretter och ett kryss för snus*

	Cigaretter	Snus
Nej, ingen av dem	H	H
En av föräldrarna	H	H
Båda föräldrarna	H	H
Jag vet inte	H	H

+

+

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM NARKOTIKA

Följande frågor handlar om narkotika. Med narkotika menas här hasch, marijuana, spice, amfetamin, ecstasy, LSD, kokain, heroin, GHB eller liknande.

H1 Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?

H Ja H Nej

H2 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna blivit erbjuden att prova eller köpa narkotika?

H Ja H Nej

H3a Har du någon gång använt narkotika?

Markera med ett eller flera kryss

H Ja, under de senaste 30 dagarna

H Ja, under de senaste 12 månaderna

H Ja, för mer än 12 månader sedan

H Nej > Gå vidare till fråga H6

H3b Hur gammal var du första gången du använde narkotika?

L U J år

H4 Vilken sorts narkotika har du använt?

Markera med ett eller flera kryss

H Hasch

H Ecstasy

H Marijuana

H Heroin

H Spice (eller liknande rökmixar)

H GHB

H Amfetamin

H Anabola steroider

H Kokain

H Annan typ av narkotika

H Receptbelagda sömn-/lugnande tabletter utan läkarordination (t ex Tramadol, Sobril, Stesolid)

H5 Från vem eller vilka har du fått tag på narkotika?

Markera med ett eller flera kryss

H Syskon

H Kompis eller pojk-/flickvän

H Bekant

H Läkare

H Internet

H Annan, t ex langare

H6 Har du någon gång använt någon så kallad nätdrog (även kallat designerdroger, RC-droger, nya syntetiska droger)?

Markera med ett eller flera kryss

H Nej

+

+

- H Ja, spice eller liknande rökmixar
- H Ja, mefedron, metedron eller liknande
- H Ja, annan nätdrog

+

+

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM SEX OCH SAMLEVNAD

I1 Vilka av följande ämnen upplever du att du fått undervisning om i skolan?

Markera med ett eller flera kryss

☐ H	Relationer	☐ H	Preventivmedel
☐ H	Sexualitet	☐ H	Heterosexualitet
☐ H	Normer	☐ H	Känslor
☐ H	Bisexualitet	☐ H	Mänskliga rättigheter
☐ H	Jämställdhet	☐ H	Inget av ovanstående
☐ H	Homosexualitet		

I2a Känner du att du kan vända dig till någon, eller till något ställe, för att få information, prata fritt om sex, preventivmedel, sexuellt överförbara sjukdomar eller liknande frågor?

☐ H	Ja	☐ <u> </u> >	Fortsätt till I2b
☐ H	Nej	☐ <u> </u> >	Gå till fråga I3a
☐ H	Vet inte	☐ <u> </u> →	Gå till fråga I3a

I2b Till vem eller vart kan du vända dig?

Markera med ett eller flera kryss

☐ H	Skolsköterska/kurator	☐ H	Lärare
☐ H	Ungdomsmottagning	☐ H	Annan vuxen
☐ H	Förälder	☐ H	Kompis
☐ H	Syskon	☐ H	Pojkvän/flickvän
☐ H	Internet	☐ H	Annan person/annat ställe: _____

I3a Har du någon gång haft samlag?

☐ H	Ja	☐ <u> </u> >	Fortsätt till I3b
☐ H	Nej	☐ <u> </u> >	Gå till fråga J1

I3b Hurgammal var du först gången du hade samlag?

L U J år

I4 Var du påverkad av alkohol eller narkotika när du hade första samlaget?

Markera med ett eller flera kryss

☐ H	Nej
☐ H	Ja, alkohol
☐ H	Ja, narkotika

I5 Använden något preventivmedel vid det senaste samlaget?*Markera med ett eller flera kryss*

☐ H	Ja, vi använde kondom som sattes på strax före utlösning	☐ H	Nej, vi litade på säker period
☐ H	Ja, vi använde kondom som användes under hela samlaget	☐ H	Nej, men vi tog dagen-efter-piller
☐ H	Ja, p-piller eller minipiller	☐ H	Nej
☐ H	Ja, annat preventivmedel	☐ H	Osäker, vet inte
☐ H	Nej, men vi hade avbrutet samlag		

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM SKOLAN**J1 Hur trivs du i skolan?**

☐ H	Mycket bra	☐ H	Bra	☐ H	Varken bra eller dåligt	☐ H	Dåligt	☐ H	Mycket dåligt

Ange varför du trivs eller inte trivs i skolan:

J2 Brukar du skolka?

- H Nej, aldrig
- H Ja, någon gång per termin
- H Ja, en gång i månaden
- H Ja, 2-3 gånger i månaden
- H Ja, en gång i veckan
- H Ja, flera gånger i veckan

Om ja, ange varför:

J3 Hur många dagar i veckan har du schemalagd idrott i skolan?

- H Har inte schemalagd idrott → Gå vidare till fråga J5
- H En gång i veckan
- H Två gånger i veckan
- H Tre gånger eller fler varje vecka

J4 Brukar du vara med på idrotten i skolan?

- H Alltid/nästan alltid
- H Ungefär varannan gång
- H Någon gång
- H Aldrig

+

+

J5 Har du svårigheter med något av följande i skolan?*Markera med ett kryss på varje rad*

	Inte alls	Ganska lite	Ganska mycket	Mycket
Att följa med under lektionerna	H	H	H	H
Att göra mina läxor eller andra liknande uppgifter	H	H	H	H
Att förbereda mig inför prov	H	H	H	H
Att hitta den studieteknik som passar mig bäst	H	H	H	H
Att komma igång med eller slutföra uppgifter som kräver egna initiativ	H	H	H	H
Att utföra skriftliga uppgifter	H	H	H	H
Att utföra uppgifter som kräver läsning (t ex läsa en bok)	H	H	H	H

J6 Känner du dig stressad av ditt skolarbete?

H Inte alls H Lite grann H Ganska mycket H Mycket

Om du känner dig stressad, ange varför:

J7 Omduharsvårigheter med dinastudier, huroftafårduhjälp?*Markera med ett kryss på varje rad*

	Alltid när jag behöver det	För det mesta	Sällan	Nästan aldrig
I skolan	H	H	H	H
Hemma	H	H	H	H

J8 Vad hade du för betyg förra terminen (senast) i följande ämnen?*Markera med ett kryss på varje rad*

	A	B	C	D	E	F	Betyg saknas
Svenska	H	H	H	H	H	H	H
Engelska	H	H	H	H	H	H	H
Matematik	H	H	H	H	H	H	H

J9 Hur tycker du att dessa påståenden stämmer in på de lärare du har?*Markera med ett kryss på varje rad*

	Stämmer på mer än hälften av lärarna	Stämmer på hälften av lärarna	Stämmer på mindre än hälften av lärarna
De är bra på att skapa arbetsro under lektionerna	H	H	H
De anstränger sig för att jag ska klara skoluppgifterna	H	H	H
De uppmärksammar när jag gör någonting bra	H	H	H
De behandlar pojkar och flickor lika	H	H	H

+

+

J10 Hur väl stämmer följande påstående in på dig?*Markera med ett kryss på varje rad*

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt
Jag vet vilka ordningsregler som gäller i min skola	H	H	H	H
I min skola ställer lärarna höga krav på eleverna	H	H	H	H
Skolarbetet känns meningslöst för mig	H	H	H	H
Vi elever får vara med och bestämma över saker som är viktiga för oss på vår skola	H	H	H	H
Jag får beröm av lärare när jag gör något bra	H	H	H	H
Vuxna ingriper om någon blir trakasserad eller mobbad i min skola	H	H	H	H
Skolan berättar för mina föräldrar om jag gjort något bra	H	H	H	H
Elevernas åsikter tas inte på allvar i min skola	H	H	H	H
Det är hög ljudnivå och stökigt på lektionerna	H	H	H	H
Efter att lektionen börjat tar det oftast mer än 5 minuter innan vi elever börjar arbeta	H	H	H	H

J11 Har du möjlighet att ta del av kultur under skoltid?*Markera med ett eller flera kryss*

- H Ja, via skolans konserter/teaterföreläsningar
- H Ja, via skolbesök på museum/teater/konserthus/bibliotek/kulturhus
- H Ja, via olika ämnen i skolan
- H Nej

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM TRYGGHET OCH UTSATTHET**K1 Känner du dig trygg på följande ställen?***Markera med ett kryss på varje rad*

	Ja, alltid	Ja, oftast	Nej
Utomhus i mitt bostadsområde	H	H	H
Utomhus i mitt bostadsområde på kvällen	H	H	H
På väg till och från skolan	H	H	H
I klassrummet	H	H	H
På rasterna i skolan	H	H	H
Nöjesställe eller liknande, t ex konsert, festival	H	H	H
Ute på stan, på allmän plats	H	H	H
På buss, tåg eller liknande	H	H	H
I hemmet	H	H	H
Vid fritidsaktiviteter, t ex inom föreningar/organisationer	H	H	H

Följande fyra frågor handlar om **MOBBNING**. Vi menar att en elev mobbas då en annan elev, eller en grupp elever, säger eller gör elaka och otrevliga saker mot honom/henne. Det är också mobbning då en elev upprepade gånger blir retad på ett sätt som han/hon inte tycker om eller om han/hon lämnas utanför. Det är däremot inte mobbning då två ganska jämnstarka elever grälar eller slåss, och inte heller när en elev retas på ett snällt och vänligt sätt.

K2 Hur ofta har du blivit mobbad i skolan under de senaste månaderna?

- H Jag har inte blivit mobbad i skolan de senaste månaderna
- H Det har hänt 1 eller 2 gånger under de senaste månaderna
- H 2 eller 3 gånger i månaden
- H Ungefär 1 gång i veckan
- H Flera gånger i veckan

K3 Hur ofta har du varit med och mobbat andra elever i skolan under de senaste månaderna?

- H Jag har inte varit med och mobbat andra elever de senaste månaderna
- H Det har hänt 1 eller 2 gånger under de senaste månaderna
- H 2 eller 3 gånger i månaden
- H Ungefär 1 gång i veckan
- H Flera gånger i veckan

K4 Har du blivit utsatt för mobbning, trakasserier eller kränkningar på nätet (via mobil eller internet) i skolan eller på fritiden?

	Nej	Ja, 1 gång	Ja, flera gånger
Under de senaste 2-3 månaderna	H	H	H
Under de senaste 12 månaderna	H	H	H

K5 Har du själv utsatt andra för mobbning, trakasserier eller kränkningar på nätet (via mobil eller internet) i skolan eller på fritiden?

	Nej	Ja, 1 gång	Ja, flera gånger
Under de senaste 2-3 månaderna	H	H	H
Under de senaste 12 månaderna	H	H	H

K6 Hur väl stämmer följande påståenden in på dig?

Markera med ett kryss på varje rad

	Stämmer helt och hållet	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer inte alls	Vet ej
Jag har hört talas om barnkonventionen	H	H	H	H	H
Jag vet vad barnkonventionen innehåller	H	H	H	H	H
Jag vet vilka rättigheter jag har enligt barnkonventionen	H	H	H	H	H

K7 Har du varit med om något av följande under de senaste 12 månaderna? Anmälde detta i så fall till polisen?

Markera med ett kryss på varje rad

	Ja , har blivit utsatt för det, och anmält det till Polisen	Ja , har blivit utsatt för det, men inte anmält det till Polisen	Nej , har inte blivit utsatt för det
Blivit allvarligt hotad av annan person	H	H	H
Blivit rånad	H	H	H
Blivit bestulen	H	H	H
Blivit slagen så att du behövt uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare	H	H	H
Blivit slagen så att du fick ont men inte behövt uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare	H	H	H
Blivit utsatt för oönskad sexuell handling	H	H	H

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM SPEL

L1 Har du någon gång spelat om pengar?

Markera med ett eller flera kryss

- H Nej \longrightarrow Gå vidare till fråga M1
 H Ja, under de senaste 30 dagarna
 H Ja, under de senaste 12 månaderna
 H Ja, för mer än 12 månader sedan

L2 Har du någonsin känt att du måste spela för mer och mer pengar, för att t ex vinna tillbaka om du förlorat?

- H Ja H Nej

L3 Har du ljugit om hur mycket du spelar för människor som är viktiga för dig?

- H Ja H Nej

TILL SIST ...

M1 Hur tycker du att din hälsa är?

- H Mycket bra
 H Bra
 H Ganska dålig
 H Dålig

M2 Hur trivs du istortsett med livet just nu?

- H Jag trivs mycket bra
- H Jag trivs ganska bra
- H Jag trivs inte så bra
- H Jag trivs inte alls

M3 Hur ser du på framtiden för din personliga del?

- H Jag ser mycket ljust på framtiden
- H Jag ser ganska ljust på framtiden
- H Jag ser varken ljust eller mörkt på framtiden
- H Jag ser ganska mörkt på framtiden
- H Jag ser mycket mörkt på framtiden

Tack för dina svar!

Var det något i enkäten som du inte kan få ur tankarna? Prata i så fall med dina föräldrar eller någon annan vuxen om det. Du kan också ta kontakt med din lärare, skolsköterska/läkare, skolans psykolog eller kurator.

Resultaten från enkäten som du och dina jämnåriga i Skåne nyss fyllt i kommer att presenteras under hösten.

HÄR KAN DU SKRIVA KOMMENTARER OM ENKÄTEN:

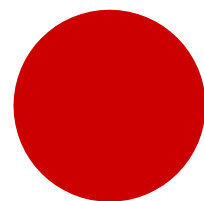
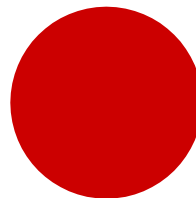
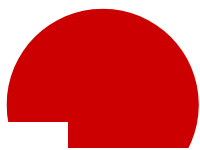
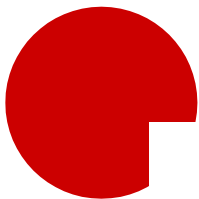
Bilaga 2

Folkhälsoenkät

Barn och Unga i Skåne 2012

- en undersökning om barn och
ungdomars livsvillkor,
levnadsvanor och hälsa

Hej!

Du är varmt välkommen att fylla i denna enkät som är riktad till skolelever i Skåne.

Enkäten innehåller frågor om bland annat skola, fritid, familj, trygghet, aktiviteter, tobaks- och alkoholvanor. Undersökningen genomförs av Region Skåne i samarbete med Kommunförbundet Skåne.

Det är mycket viktigt att Du och Dina skolkamrater fyller i enkäten. Genom att göra detta ger ni många svar på hur barn och ungdomar har det idag och resultaten kan användas till att på olika sätt förbättra Er vardag. Resultaten kommer även att användas för att bedriva forskning av sambanden mellan levnadsvillkor, levnadsvanor, sociala faktorer och hälsa bland barn och unga. Det är även viktigt att Du och alla andra känner att Du kan svara ärligt och att ingen kan kontrollera hur just Du har svarat. **Därför ber vi Dig att inte prata med andra under tiden som Du fyller i formuläret.**

Det är frivilligt att vara med och ingen vet att det är just Du som svarat på frågorna.

När Du fyllt i formuläret skall du stoppa det i kuvertet och klistra igen det, pennan får Du behålla. Kuverten samlas in av din lärare som skickar dem öppnade till Region Skåne i Malmö där dina svar skannas in.

Så här vill vi att Du besvarar enkäten eftersom enkäten kommer att skannas:

Använd den kulspetspenna du fick i samband med enkäten. **Använd inte tusch- eller blyertspenna!**

Markera dina svar så här

Om du vill ändra ditt svar, täck hela den felaktiga rutan så här

Skriv tydliga siffror

Frågorna börjar på nästa sida!

+

+

FRÅGOR OM DIG SJÄLV OCH DIN FAMILJ

A1 Är du man eller kvinna?

- Man
 Kvinna

A2 Vilket år är du född?

19

A3 Har du fyllt 18 år?

- Ja
 Nej

A4 Hur lång är du? (anges i helaA5 Hur mycket väger du? (anges i hela kg)

A6 I vilken kommun bor du?

☐ Bjuv	☐ Kävlinge	☐ Svedala
☐ Bromölla	☐ Landskrona	☐ Tomelilla
☐ Burlöv	☐ Lomma	☐ Trelleborg
☐ Båstad	☐ Lund	☐ Vellinge
☐ Eslöv	☐ Malmö	☐ Ystad
☐ Helsingborg	☐ Osby	☐ Åstorp
☐ Hässleholm	☐ Perstorp	☐ Ängelholm
☐ Höganäs	☐ Simrishamn	☐ Örkelljunga
☐ Hörby	☐ Sjöbo	☐ Östra Göinge
☐ Höör	☐ Skurup	☐ Annan utanför Skåne
☐ Klippan	☐ Staffanstorp	
☐ Kristianstad	☐ Svalöv	

A7 Vilket postnummer har ni där du bor?

*Om du bor på mer än ett ställe, ange postnumret där du bor mest*A8 I vilken stadsdel bor du? (gäller endast för dig som bor i Malmö)

- Centrum
 Fosie
 Husie
 Hyllie
 Kirseberg
 Limhamn-Bunkeflo
 Oxie

+

+

- Rosengård
- Södra Innerstaden
- Västra Innerstaden
- Vet inte

A9 Var är du född?

- I Sverige
- I Norge, Danmark, Finland eller Island
- I ett annat land i Europa
- I ett land utanför Europa

A10 Hur länge har du bott i Sverige?

- I hela mitt liv
- I mer än 10 år men inte hela mitt liv
- I 5-10 år
- I mindre än 5 år

A11 Var är dina föräldrar födda?

	Pappa	Mamma
I Sverige	☐	☐
I Norge, Danmark, Finland eller Island	☐	☐
I ett annat land i Europa	☐	☐
I ett land utanför Europa	☐	☐

A12 Vilken/vilka av dina föräldrar bor du tillsammans med?

- Med båda mina föräldrar
- De bor inte tillsammans, men jag bor lika mycket hos mamma och pappa
- Mest hos mamma
- Mest hos pappa
- Varken mamma eller pappa

A13 Hur många rum finns det i bostaden?

(räkna inte med kök, hall och badrum/toalett)

Om du bor på mer än ett ställe, ange antal rum där du bor mest

A14 Hur många personer, vuxna och barn, bor i bostaden?

Om du bor på mer än ett ställe, ange antal personer där du bor mest

A15 Vilken högsta utbildning har din mamma och pappa?

	Pappa	Mamma
Högskola/universitetsutbildning	☐	☐
Gymnasium/folkhögskoleutbildning	☐	☐
Grundskoleutbildning	☐	☐
Annan	☐	☐
Vet inte	☐	☐

+

+

A16 Vad gör dina föräldrar?

	Pappa	Mamma
Arbetar (hel- eller deltid)	☐	☐
Studerar	☐	☐
Tjänstledig/föräldraledig	☐	☐
Arbetslös	☐	☐
Långtidssjukskriven/sjukpensionär	☐	☐
Annat	☐	☐
Vet inte	☐	☐

A17 Hur mycket pengar har du som du själv kan använda varje månad?

- Jag har inte egna pengar
- 1-249 kronor
- 250-499 kronor
- 500-999 kronor
- 1000-1499 kronor
- 1500 kronor eller mer

FRÅGOR OM DIN HÄLSA

B1 Hur mår du rent allmänt?

- Mycket bra
- Bra
- Någorlunda
- Dåligt
- Mycket dåligt

B2 Hur frisk tycker du att du är?

- Mycket frisk † Ganska frisk † Inte särskilt frisk

B3 Känner du dig nöjd med dig själv?

- Ja, oftast † Ja, ibland † Nej, nästan aldrig

B4 Känner du dig stressad i din vardag?

- Ja, ofta † Ja, ibland † Nej, nästan aldrig

+

+

B5 Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär?

(sätt ett kryss på varje rad, om du aldrig haft detta besvär så markera *Sällan eller aldrig*)

	I stort sett varje dag	Mer än en gång i veckan	Ungefär en gång i veckan	Ungefär en gång i månaden	Sällan eller aldrig
Huvudvärk	☐	☐	☐	☐	☐
Ont i magen	☐	☐	☐	☐	☐
Ont i ryggen	☐	☐	☐	☐	☐
Värk i axlar/skuldror/nacke	☐	☐	☐	☐	☐
Öronsus/Tinnitus	☐	☐	☐	☐	☐
Känt mig nere	☐	☐	☐	☐	☐
Varit irriterad eller på dåligt humör	☐	☐	☐	☐	☐
Ängslig/orolig	☐	☐	☐	☐	☐
Stressad	☐	☐	☐	☐	☐
Lycklig	☐	☐	☐	☐	☐
Avslappnad och lugn	☐	☐	☐	☐	☐
Ha kontroll	☐	☐	☐	☐	☐
Haft svårt att somna	☐	☐	☐	☐	☐
Orolig sömn	☐	☐	☐	☐	☐
Känt mig yr	☐	☐	☐	☐	☐

B6 Håller du på att banta eller gör du något annat för att gå ned i vikt just nu?

- Nej, jag väger lagom mycket
- Nej, men jag behöver gå ned i vikt
- Nej, för jag behöver gå upp i vikt
- Ja

B7 Hur många timmar per natt brukar du sova på vardagar?

- Mindre än 6 timmar
- 6-7 timmar
- 7-8 timmar
- 8-9 timmar
- Mer än 9 timmar

B8 När brukar du lägga dig en vanlig kväll då du ska gå till skolan dagen efter?

- Före klockan 22
- Klockan 22-23
- Klockan 23-24
- Klockan 24-01
- Efter klockan 01

B9 Har du just nu någon riktigt nära vän som du kan samtala förtroligt med om nästan alla dina personliga saker?

- Har inga nära vänner
- Har en nära vän
- Har två nära vänner
- Har flera nära vänner

+

+

B10 Hur väl tycker du att följande påstående stämmer

	Håller inte alls med	Håller inte med	Håller med	Håller med fullständigt
Man kan lita på de flesta människor	☐	☐	☐	☐

B11 Om du får problem eller bara skulle vilja prata med någon, hur lätt eller svårt tycker du då det är att vända sig till

(sätt ett kryss på varje rad)

	Mycket lätt	Ganska lätt	Varken lätt eller svårt	Ganska svårt	Mycket svårt
Föräldrar eller de vuxna du bor hos	☐	☐	☐	☐	☐
Lärare	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom elevhälsan på skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Annan vuxen i skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Annan vuxen utanför skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Kamrater	☐	☐	☐	☐	☐
Syskon (om du har några)	☐	☐	☐	☐	☐
BRIS	☐	☐	☐	☐	☐

B12 Har du eller har du haft något eller några av följande besvär under de senaste 12 månaderna?

(sätt ett kryss på varje rad, om du inte har eller har haft detta besvär markera rutan *Nej*)

	Ja	Nej
Astma	☐	☐
Allergiska ögon- eller näsbesvär	☐	☐
Födoämnesallergi	☐	☐
Nickelallergi	☐	☐
Eksem	☐	☐
Annan hudsjukdom	☐	☐
Diabetes	☐	☐
Epilepsi	☐	☐

B13 Har du någon av följande funktionsnedsättningar?

(sätt ett kryss på varje rad, om du inte har denna funktionsnedsättning markera rutan *Nej*)

	Ja	Nej
Hörselnedsättning	☐	☐
Synnedsättning som inte kan korrigeras med glasögon eller linser	☐	☐
Rörelsehinder	☐	☐
Lässvårigheter, skrivsvårigheter, dyslexi	☐	☐
ADHD eller ADD	☐	☐
Annan funktionsnedsättning	☐	☐

+

+

B14 Hur väl stämmer följande påstående in på dig och ditt liv?

(sätt ett kryss på varje rad)

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra
Jag vet vilka ordningsregler som gäller i min skola	☐	☐	☐	☐
Mina föräldrar ger mig beröm när jag gjort något bra	☐	☐	☐	☐
min skola ställer lärarna höga krav på eleverna	☐	☐	☐	☐
Skolarbetet känns meningslöst för mig	☐	☐	☐	☐
Vi elever får vara med och bestämma över saker som				
är viktiga för oss på vår skola	☐	☐	☐	☐
Mina föräldrar bestämmer när jag ska vara hemma på kvällen	☐	☐	☐	☐
Jag får beröm av lärare när jag gör något bra	☐	☐	☐	☐
min familj gör vi ofta saker tillsammans på fritiden	☐	☐	☐	☐
Jag känner att jag får stöd och uppmuntran av mina föräldrar	☐	☐	☐	☐
Vuxna ingriper om någon blir trakasserad eller mobbad i min skola	☐	☐	☐	☐
Skolan berättar för mina föräldrar om jag gjort något bra	☐	☐	☐	☐
Elevernas åsikter tas inte på allvar i min skola	☐	☐	☐	☐
Jag får vara ute hur länge jag vill på fredags- och lördagskvällarna	☐	☐	☐	☐
Det är hög ljudnivå och stökigt på lektionerna	☐	☐	☐	☐
Efter att lektionen börjat tar det oftast mer än 5 minuter innan vi				
elever börjar arbeta	☐	☐	☐	☐
Jag berättar för mina föräldrar om något som har hänt även om				
jag skäms eller känner mig generad över det	☐	☐	☐	☐
Alla i min familj äter middag tillsammans	☐	☐	☐	☐
Det känns som att mina föräldrar har förtroende för mig och				
låter mig ta ansvar	☐	☐	☐	☐

OLYCKSFALL

C1 Har du under de senaste 12 månaderna skadats eller råkat ut för någon olycka som fått dig att besöka vårdcentral, tandläkare eller sjukhus?

- Nej fortsätt till fråga C4
- 1 gång
- 2 eller flera gånger

C2 Var hände skadan/skadorna/olyckan/olyckorna?

(du får sätta mer än ett kryss)

- På idrotten i skolan
- På skolgården eller på annan plats i skolan

+

+

- På väg till eller från skolan
- På stan/centrum
- Hemma
- I bostadsområdet
- På idrottsanläggning
- Annan plats

+

+

C3 Vad gjorde du då du blev skadad?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Cyklade
- Åkte inlines, skridskor, skidor eller snow-/skateboard
- Red
- Tävlade, tränade i någon sport (inte någon av ovanstående aktiviteter)
- Åkte moped eller MC
- Promenerade/sprang
- Hoppade på studs matta
- Badade
- Festade
- Slogs eller blev slagen
- Annat

C4 Använder du följande?

(sätt ett kryss på varje rad)

	Alltid/nästan alltid	Då och då	Aldrig/nästan aldrig	Åker inte
säkerhetsbälte när du åker bil/buss	☐	☐	☐	☐
cykelhjälm när du cyklar	☐	☐	☐	☐
hjälm när du åker moped/MC	☐	☐	☐	☐

FRITIDSVANOR

D1 Hur mycket rör du dig i snitt per dag (t.ex. går, cyklar eller idrottar)?

- Mindre än 30 minuter per dag
- 30-60 minuter per dag
- En timme eller mer per dag

D2 Brukar du vara med på idrotten i skolan?

- Har inte schemalagd idrott
- Alltid/nästan alltid
- Ungefär varannan gång
- Någon gång
- Aldrig

D3 Brukar du idrotta eller röra på dig på din fritid så att du blir andfådd eller svettig?

- Varje dag † 4-6 dagar i veckan † 1-3 dagar i veckan † Sällan eller aldrig

D4 Har du under de senaste 12 månaderna varit med i någon förening, klubb eller organisation?

- Ja † Nej

+

+

D5 Hur många timmar per dag sitter du i genomsnitt framför datorn på fritiden?

(räkna inte tiden i skolan)

- Använder inte dator på fritiden
- Mindre än 1 timme
- Mellan 1-2 timmar
- Mellan 2-3 timmar
- Mellan 3-5 timmar
- Mer än 5 timmar

D6 Hur ofta brukar du använda dator för att ...

(sätt ett kryss på varje alternativ, om du aldrig använt datorn till detta markera rutan *Aldrig*)

	Nästan varje dag	3-4 dagar/ vecka	1-2 dagar/ vecka	Ett par gångar/ månad	Aldrig
Kommunicera med andra tex. Facebook, MSN, mail, ICQ eller liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Lyssna på musik, kolla på film eller serier tex. Spotify, Vodder, Youtube eller liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Spela spel (ej om pengar)	☐	☐	☐	☐	☐
Blogga eller läsa bloggar	☐	☐	☐	☐	☐
Leta information, läsa tidningar eller liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Göra skoluppgifter	☐	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐	☐

D7 Hur många timmar om dagen brukar du titta på TV?

- Max 1 timme
- 1-2 timmar
- 2-3 timmar
- Mer än 3 timmar
- Tittar inte på TV

D8 Hur trivs du på din fritid?

- Mycket bra
- Bra
- Sådär
- Ganska dåligt
- Mycket dåligt

D9 Har du under de senaste 12 månaderna deltagit i någon av följande aktiviteter, eller kan du tänka dig att göra det? (sätt ett kryss på varje rad)

	Det har jag gjort	Det har jag inte gjort, men kan tänka mig att göra	Det skulle jag aldrig göra
Skriva på en namnsamling	☐	☐	☐
Ta kontakt med någon politiker	☐	☐	☐
Skriva insändare	☐	☐	☐
Bära märken/symboler som uttrycker en åsikt	☐	☐	☐
Delta i bojkotter/köpstrejker	☐	☐	☐
Delta i lagliga demonstrationer	☐	☐	☐
Vara medlem i ett politiskt parti	☐	☐	☐
Chatta/debattera politik på internet	☐	☐	☐
Delta i olagliga demonstrationer/aktioner	☐	☐	☐

+

+

Måla politiska slagord på allmän plats
Ockupera byggnader
Skada andras/allmän egendom i protest

+

+

D10 Tänk dig att du är politiker och bestämmer i den kommun där du bor. Vad är viktigast att satsa på? Markera med kryss de fyra områden som du tycker att det är viktigast att kommunen satsar på. (här får du sätta högst fyra kryss)

- arbete mot kriminalitet
- arbete mot främlingsfientlighet och rasism
- bostäder för unga
- ungas psykiska hälsa
- arbetsmiljö i skolan
- arbete för miljön
- gator, vägar och cykelbanor
- lika lön för lika arbete för män och kvinnor
- kollektivtrafik, t.ex. bussar och tåg
- arbete för att minska användandet av alkohol och droger bland unga
- skapa arbeten för unga
- ställen där ungdomar kan träffas
- stöd till föreningar
- stöd till kulturverksamheter för unga
- djurens rättigheter
- sjukvård
- skola
- barnomsorg
- äldreomsorg
- fritidsaktiviteter
- idrottsanläggningar

D11 Hur stor möjlighet tycker du att du själv har att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen?

- Mycket stora möjligheter
- Ganska stora möjligheter
- Ganska små möjligheter
- Mycket små möjligheter/inga möjligheter alls
- Vet inte

+

+

D12 Hur ofta brukar du göra följande?

(sätt ett kryss på varje rad, om du inte brukar göra detta markera rutan *Aldrig*)

	Aldrig	Någon eller några ggr/år	Några ggr/mån	Minst en gång/vecka	Nästan varje dag
Cykla eller gå till skolan	☐	☐	☐	☐	☐
Cykla eller gå till fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Läsa böcker för nöjes skull	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på café, restaurang eller liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på fest eller liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på fritidsgården	☐	☐	☐	☐	☐
Spela instrument, sjunga, skapa musik	☐	☐	☐	☐	☐
Måla, sy, sticka, skriva	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på bibliotek (ej på skoltid)	☐	☐	☐	☐	☐
Gå i kyrka, moské, synagoga eller liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på sportevenemang som publik	☐	☐	☐	☐	☐
Vara ute i naturen, skogen eller på sjön	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på konserter, teater, museum, bio el. liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Ligga hemma och slappa eller sova (ej nattetid)	☐	☐	☐	☐	☐
Vara ensam	☐	☐	☐	☐	☐
Gå ut med kompisar på stan/centrum	☐	☐	☐	☐	☐
Köra runt på moped, MC eller med bil bara på kul	☐	☐	☐	☐	☐
Vara hemma med/hos kompisar på kvällen	☐	☐	☐	☐	☐

D13 Vad vill du göra på din fritid?

MATVANOR

E1 Hur ofta brukar du? (sätt ett kryss på varje rad)

	Aldrig eller några ggr/år	Några ggr/mån	Minst en gång/vecka	Nästan varje dag	Flera ggr/dag
Äta grönsaker	☐	☐	☐	☐	☐
Äta frukt eller bär	☐	☐	☐	☐	☐
Äta pizza, hamburgare, pommes frites, kebab eller annan snabbmat	☐	☐	☐	☐	☐
Äta godis, chips, ostbågar, dricka läsk eller liknande	☐	☐	☐	☐	☐
Dricka energidrycker (ex. Red Bull, Burn, V, Rockstar, Monster)	☐	☐	☐	☐	☐

E2 Hur ofta äter du följande måltider under en vanlig vecka? (sätt ett kryss på varje rad)

+

+

	Varje dag	4-6 dagar	1-3 dagar	Sällan/aldrig
Frukost	☐	☐	☐	☐
Lagad lunch	☐	☐	☐	☐
Lagad mat på kvällen	☐	☐	☐	☐

 ALKOHOL

Med alkohol menas folköl, mellan-/starköl, alkoholstark cider, alkoläsk, vin, starkvin och sprit. (räkna inte med alkoholhaltiga drycker under 2,8 % ex. lättöl och lättcider)

Med sprit menas brännvin, vodka, gin, konjak, whisky, likör, punsch men också hembränt och smuggelsprit. Även sprit som ingår i drinkar eller shots räknas.

F1 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit öl, alkoläsk, mellanstark eller starkcider, vin eller sprit?

- Nej En gång 2-4 gånger 5-10 gånger Mer än 10 gånger

F2 Hur många gånger under de senaste 12 månaderna har du druckit följande drycker?

(sätt ett kryss för varje typ av dryck)

	Smugglad starköl	Smuggel-sprit	Hembränd sprit (hembränt)
Aldrig	☐	☐	☐
1-2 gånger	☐	☐	☐
3 gånger eller fler	☐	☐	☐
Vet ej	☐	☐	☐

F3 Hur ofta har du druckit folköl under de senaste 12 månaderna?

- Dricker inte folköl
 3 gånger i veckan eller oftare
 2 gånger i veckan
 1 gång i veckan
 2-3 gånger i månaden
 1 gång i månaden
 2-6 gånger under de senaste 12 månaderna
 1 gång under de senaste 12 månaderna

F4 Hur ofta har du druckit starköl under de senaste 12 månaderna?

- Dricker inte starköl
 3 gånger i veckan eller oftare
 2 gånger i veckan
 1 gång i veckan
 2-3 gånger i månaden
 1 gång i månaden
 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
 1 gång under de senaste 12 månaderna

+

+

F5 Hur ofta har du druckit starkcider, alkoholisk eller liknande under de senaste 12 månaderna?

Med starkcider avses sådan som finns på Systembolag, pubar o dyl.

- Dricker inte starkcider, alkoholisk eller liknande
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång under de senaste 12 månaderna

F6 Hur ofta har du druckit vin under de senaste 12 månaderna?

- Dricker inte vin
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång under de senaste 12 månaderna

F7 Hur ofta har du druckit sprit under de senaste 12 månaderna?

- Dricker inte sprit
- 3 gånger i veckan eller oftare
- 2 gånger i veckan
- 1 gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång under de senaste 12 månaderna

+

+

F8 Hur får du vanligen tag på följande drycker?

(du får sätta mer än ett kryss per dryck)

	Cider	Starköl	Vin	Sprit
	Folköl (max 3,5%)	Starkcider Alkoläsk (mer än 3,5%)		
Dricker inte	☐	☐	☐	☐
Köper själv på Systembolaget	☐	☐	☐	☐
Köper själv i butik i den egna kommunen	☐	☐	☐	☐
Köper själv i butik utanför den egna kommunen	☐	☐	☐	☐
Från syskon	☐	☐	☐	☐
Från kompisar eller kompisars syskon	☐	☐	☐	☐
Från egna föräldrar <u>med</u> lov	☐	☐	☐	☐
Från egna föräldrar <u>utan</u> lov	☐	☐	☐	☐
Från kompisars föräldrar	☐	☐	☐	☐
Från annan vuxen som bjuder	☐	☐	☐	☐
Från annan vuxen som köper ut åt mig	☐	☐	☐	☐
På restaurang, pub eller liknande	☐	☐	☐	☐
Handlar själv i ett grannland	☐	☐	☐	☐
Annat sätt	☐	☐	☐	☐

F9 Hur får du vanligen tag på följande drycker?

(du får sätta mer än ett kryss per dryck)

	Smugglad starköl, stark cider & alkoläsk mer än 3,5%	Smuggelsprit	Hembränt
Dricker inte	☐	☐	☐
Från syskon	☐	☐	☐
Från kompisar eller kompisars syskon	☐	☐	☐
Från egna föräldrar <u>med</u> lov	☐	☐	☐
Från egna föräldrar <u>utan</u> lov	☐	☐	☐
Från annan vuxen som bjuder	☐	☐	☐
Från annan vuxen som köper ut åt mig	☐	☐	☐
Handlar själv i ett grannland	☐	☐	☐
Tillverkar själv	☒	☒	☐
Annat sätt	☐	☐	☐

F10 Har du någon gång före din 18-årsdag serverats alkohol på restaurang, pub eller liknande?

- Nej
 Ja, 1-2 gånger
 Ja, 3 gånger eller fler

F11 Har du någon gång druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad?

- Nej † Ja

F12 Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig berusad?

- Jag dricker inte alkohol
- Aldrig
- Sällan
- Ibland
- Nästan varje gång jag dricker
- Varje gång jag dricker

F13 Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur ofta har du vid ett och samma tillfälle druckit alkohol motsvarande minst fyra burkar starköl eller stark cider/alkoläsk eller sex burkar folköl eller en hel flaska vin eller 25 cl sprit (ca 6 shots eller drinkar)?

- Dricker inte alkohol
- 1 gång i veckan eller oftare
- 2-3 gånger i månaden
- 1 gång i månaden
- 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- 1 gång de senaste 12 månaderna
- Aldrig

F14 Händer det att du blir bjuden på alkohol av någon av dina föräldrar?

- Nej, aldrig
- Ja, jag får smaka ur deras glas
- Ja, jag får ett eget glas
- Ja, jag får hälla upp själv

F15 Har det hänt att någon av dina föräldrar har köpt hem folköl, starköl, mellancider, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit åt dig?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Ja, folköl eller mellancider (max 3,5 %)
- Ja, starköl eller starkcider (mer än 3,5 %)
- Ja, vin
- Ja, sprit
- Nej, det har de inte gjort

F16 Har du blivit skadad eller råkat illa ut på grund av att du druckit alkohol? (t.ex. olyckor, bråkat med vänner/föräldrar, slagits, haft oönskat/oskyddat sex, blivit bestulen, blivit rånad, förlorat värdesaker)

- Nej, aldrig
- Ja, 1 gång
- Ja, 2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

F17 Har någon du känner blivit skadad eller råkat illa ut på grund av att personen druckit alkohol? (t.ex. olyckor, bråkat med vänner/föräldrar, slagits, haft oönskat/oskyddat sex, blivit bestulen, blivit rånad, förlorat värdesaker)

- Nej, aldrig
- Ja, 1 gång
- Ja, 2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

F18 Tycker du att det finns någon närstående person till dig som dricker för mycket alkohol? (detta kan inkludera andra personer än dina (styv) föräldrar)

- Ja
- Nej

Har det på något sätt skadat dig eller medfört

problemen för dig?

Ja Nej

TOBAK

G1 Röker du?

- Nej, jag har aldrig rökt
- Nej, men jag har provat
- Nej, jag har rökt men slutat
- Ja, varje dag
- Ja, nästan varje dag
- Ja, när jag är på fest
- Ja, ibland

Hur många cigaretter röker du varje dag?

Röker cigaretter per

Jag röker inte cigaretter

G2 Snusar du?

- Nej, jag har aldrig snusat
- Nej, men jag har provat
- Nej, jag har snusat men slutat
- Ja, varje dag
- Ja, nästan varje dag
- Ja, ibland

Hur mycket snus använder du?

Jag snusar för det dosor per

Jag snusar mindre än 1 dosa per vecka

Jag snusar mindre än 1 dosa per vecka Ja Nej

+

+

G3 Hur får du vanligen tag på tobak, t ex cigaretter och snus?
(du får sätta mer än ett kryss)

- Jag använder inte tobak
- Köper själv i butik eller liknande i den egna kommunen →
- Köper själv i butik eller liknande utanför den egna kommunen
- Från syskon eller kompisar
- Från egna föräldrar med lov
- Från egna föräldrar utan lov
- Från kompisars föräldrar
- Från annan vuxen (18 år eller äldre)

Var har du köpt tobak?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Varuhus/mataffär
- Närbutik/jourbutik
- Kiosk
- Bensinstation
- Restaurang
- Annat ställe

G4 Vem i din omgivning röker och/eller snusar dagligen eller regelbundet?

(markera med ett eller flera kryss för röker/snusar)

	Röker	Snusar
Ingen	☐	☐
Mamma (styvmamma, fostermamma)	☐	☐
Pappa (styvpappa, fosterpappa)	☐	☐
Syskon	☐	☐
Pojk- eller flickvän	☐	☐
Kamrater	☐	☐
Annan i min närhet som jag ofta umgås med	☐	☐

G5 Tillåter dina föräldrar att du använder tobak?

(sätt ett kryss för cigaretter och ett kryss för snus)

	Cigaretter	Snus
Nej, ingen av dem	☐	☐
Pappa, men inte mamma	☐	☐
Mamma, men inte pappa	☐	☐
Ja, båda tillåter det	☐	☐
Jag vet inte	☐	☐

G6 Har du någon gång rökt vattenpipa?

- Ja † Nej

G7 Hur ofta under de senaste 12 månaderna har du rökt vattenpipa?

- Aldrig † 1 gång † 2-6 gånger † 7-12 gånger † Mer än 12 gånger

NARKOTIKA

Med narkotika avses hasch, marijuana, amfetamin, ecstasy, LSD, kokain, heroin, GHB eller liknande.

H1 Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?

Ja Nej

H2 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna blivit erbjuden att pröva eller köpa narkotika?

Ja Nej

H3 Har du någon gång använt narkotika?

Ja Nej

H4 Har du någonsin använt något av följande medel och i så fall hur många gånger?

(sätt ett kryss på varje rad)

	Aldrig	En gång	2-4 ggr	5-10 ggr	11-20 ggr
Hasch/marijuana	☐	☐	☐	☐	☐
Amfetamin	☐	☐	☐	☐	☐
Kokain	☐	☐	☐	☐	☐
Heroin som röks/injiceras	☐	☐	☐	☐	☐
Ecstasy	☐	☐	☐	☐	☐
Khat	☐	☐	☐	☐	☐
LSD	☐	☐	☐	☐	☐
GHB/GBL	☐	☐	☐	☐	☐
Sömn/lugnande eller smärtstillande medel utan läkares ordination	☐	☐	☐	☐	☐
Spice	☐	☐	☐	☐	☐
Anabola steroider/hormondopningsmedel	☐	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐	☐

H5 Har du använt narkotika de senaste 30 dagarna (från och med igår)?

(du får sätta mer än ett kryss)

Jag har aldrig använt narkotika
 Nej, inte de senaste 30 dagarna

+

+

- Ja, hasch/marijuana
- Ja, annan narkotika

H6 Har du använt narkotika de senaste 12 månaderna?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Jag har aldrig använt narkotika
- Nej, inte de senaste 12 månaderna
- Ja, hasch/marijuana
- Ja, ecstasy
- Ja, amfetamin
- Ja, annan narkotika

H7 Var har du fått tag på narkotikan?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Jag har aldrig använt narkotika
- I skolan eller i närheten av skolan
- På annan plats i kommunen
- På annan ort i Sverige
- I Danmark
- På Internet
- På annat ställe

H8 Har du sniffat någon gång?

- Nej
- Ja, under de senaste 30 dagarna
- Ja, under de senaste 12 månaderna
- Ja, men för mer än ett år sedan

SEX OCH SAMLEVNAD

I1 Har din skola tagit upp något av följande ämnen när ni arbetat med sex- och samlevnadsfrågor? (du får sätta mer än ett kryss)

- Kärlek
- Homosexualitet, Bisexualitet, Transsexualitet
- Kropp och könsorgan
- Sex på nätet
- Preventivmedel
- Pornografi
- Sexuellt överförbara sjukdomar
- Vår skola har inte tagit upp någonting kring dessa ämnen

I2 Hur tycker du att skolans undervisning om sex och samlevnad har varit?

- Har inte haft någon undervisning om dessa ämnen
- Mycket bra
- Bra
- Varken bra eller dålig
- Dålig
- Mycket dålig

13 Känner du att du har någon, eller någonstans, som du kan vända dig till för att få information eller prata fritt om sex, preventivmedel, sexuellt överförbara sjukdomar eller liknande frågor?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Till vem eller vart kan du vända dig?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Skolsköterska
- Ungdomsmottagning
- Förälder
- Syskon
- Lärare
- Annan vuxen
- Kompis
- Pojkvän/flickvän
- Internet
- Annan person/annat ställe

14 Har du någon gång haft samlag?

- Ja
- Nej → fortsatt till fråga 17

Om du svarat ja, hur gammal var du första gången du hade samlag?

--	--

15 Var du påverkad av alkohol/narkotika när du hade första samlaget?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Nej
- Ja, alkohol
- Ja, narkotika

16 Använde ni något preventivmedel vid det senaste samlaget?

(du får sätta mer än ett kryss)

- Ja, vi använde kondom som sattes på strax före utlösning
- Ja, vi använde kondom som användes under hela samlaget
- Ja, p-piller eller minipiller
- Ja, annat preventivmedel
- Nej, men vi hade avbrutet samlag
- Nej, vi litade på säker period
- Nej, men vi tog dagen-efter-piller

+

+

- Nej
- Osäker, vet inte

17 Hur gammal var du när du (om någonsin) gjorde följande saker för första gången?

(besvara varje delfråga)

	Aldrig	Ålder
Drack minst ett glas alkohol (öl, vin, sprit etc.)	☐	<input type="text"/>
Blev berusad av alkohol	☐	<input type="text"/>
Rökte en cigarett	☐	<input type="text"/>
Snusade	☐	<input type="text"/>
Använde marijuana eller hasch	☐	<input type="text"/>
Använde annan narkotika än marijuana/hasch	☐	<input type="text"/>
Sniffade (lim, spray etc.)	☐	<input type="text"/>
Använde alkohol tillsammans med läkemedel	☐	<input type="text"/>

SKOLAN

J1 Hur trivs du i skolan?

- Mycket bra
- Bra
- Varken bra eller dåligt
- Dåligt
- Mycket dåligt

J2 Brukar du skolka?

- Nej, aldrig
- Ja, någon gång per termin
- Ja, en gång i månaden
- Ja, 2-3 gånger i månaden
- Ja, en gång i veckan
- Ja, flera gånger i veckan

+

+

J3 Hur går det för dig i skolan? Har du svårigheter med något av följande?

(sätt ett kryss på varje rad).

	Inte alls	Ganska litet	Ganska mycket	Mycket
Att följa med under lektionerna	☐	☐	☐	☐
Att arbeta i grupp	☐	☐	☐	☐
Att göra mina läxor eller andra liknande uppgifter	☐	☐	☐	☐
Att förbereda mig inför prov	☐	☐	☐	☐
Att hitta den studieteknik som passar mig bäst	☐	☐	☐	☐
Att komma igång med eller slutföra uppgifter som kräver egna initiativ	☐	☐	☐	☐
Att utföra skriftliga uppgifter	☐	☐	☐	☐
Att utföra uppgifter som kräver läsning (ex. bok)	☐	☐	☐	☐
Att komma överens med skolkamraterna	☐	☐	☐	☐
Att komma överens med lärarna	☐	☐	☐	☐

J4 Känner du dig stressad av ditt skolarbete?

Inte alls Lite grann Ganska mycket Mycket

J5 Om du har svårigheter med din skolgång eller i studierna, hur ofta får du hjälp?

Besvara båda punkterna.

	Alltid när jag behöver det	För det mesta	Sällan	Nästan aldrig
I skolan	☐	☐	☐	☐
Hemma	☐	☐	☐	☐

J6 Vad hade du för betyg förra terminen (senast) i följande ämnen?

(markera en ruta på varje delfråga)

	Betyg saknas	IG	G	VG	MVG
Svenska	☐	☐	☐	☐	☐
Engelska	☐	☐	☐	☐	☐
Matematik	☐	☐	☐	☐	☐

+

+

J7 Dina lärare – Hur tycker du att dessa påståenden stämmer in på de lärare du har?

(sätt ett kryss på varje rad)

	Stämmer på nästan inte alla lärare	Stämmer på mer än på någon lärarna	Stämmer på hälften hälften av	Stämmer på mindre än av lärarna alla lärarna	Stämmer nästan hälften av lärare
De jobbar för att klasser och grupper ska fungera bra ihop	☐	☐	☐	☐	☐
De anstränger sig för att ingen elev ska bli diskriminerad, trakasserad eller kränkt	☐	☐	☐	☐	☐
De är bra på att skapa arbetsro under lektionerna	☐	☐	☐	☐	☐
De är bra på att förklara sådant vi ska lära oss	☐	☐	☐	☐	☐
De är bra på att få oss att tänka själv	☐	☐	☐	☐	☐
De anstränger sig för att jag ska klara skoluppgifterna	☐	☐	☐	☐	☐
De uppmärksammar mig när jag gör någonting bra	☐	☐	☐	☐	☐

TRYGGHET OCH UTSATTHET

K1 Känner du dig trygg på följande ställen?

(sätt ett kryss på varje rad)

	Ja, alltid	Ja, oftast	Nej
Utomhus i mitt bostadsområde	☐	☐	☐
Utomhus i mitt bostadsområde på kvällen	☐	☐	☐
På väg till eller från skolan	☐	☐	☐
I klassrummet	☐	☐	☐
På rasterna i skolan	☐	☐	☐
På fritidsgården eller liknande	☐	☐	☐
Nöjesställe eller liknande, ex. konsert, festival	☐	☐	☐
Ute på stan, på allmän plats	☐	☐	☐
På buss, tåg eller liknande	☐	☐	☐
I hemmet	☐	☐	☐
Vid fritidsaktiviteter ex. inom föreningar/organisationer	☐	☐	☐

K2 Hur ofta har du blivit mobbad i skolan under de senaste månaderna?

- Jag har inte blivit mobbad i skolan de senaste månaderna
- Det har hänt en eller två gånger under de senaste månaderna
- Två eller tre gånger i månaden
- Ungefär en gång i veckan
- Flera gånger i veckan

K3 Har du under de senaste 12 månaderna, i skolan eller på fritiden, blivit utsatt för trakasserier eller kränkningar via mobiltelefon och/eller Internet?

(SMS, MSN, facebook, mail eller liknande)

- Nej
- Ja, en gång
- Ja, flera gånger

K4 Har du varit med om något av följande under de senaste 12 månaderna?

Om du varit det, har det anmälts till polisen?

(besvara varje delfråga)

	Har blivit utsatt för		Har anmälts till polisen	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Blivit allvarligt hotad av annan person	☐	☐	☐	☐
Blivit rånad	☐	☐	☐	☐
Blivit bestulen	☐	☐	☐	☐
Blivit slagen så att du behövt uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare	☐	☐	☐	☐
Blivit slagen så att du fick ont men inte behövt uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare	☐	☐	☐	☐
Blivit utsatt för oönskad sexuell handling	☐	☐	☐	☐

K5 Hur väl stämmer följande påståenden överens med dig?

(besvara varje delfråga)

	Stämmer helt och hållet	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer inte alls	Vet ej
Jag har hört talas om barnkonventionen	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet vad barnkonventionen innehåller	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet vilka rättigheter jag har enligt barnkonventionen	☐	☐	☐	☐	☐

SPEL

L1 Vilka spel om pengar har du deltagit i under de senaste 12 månaderna?

(sätt ett kryss på varje rad)

	Flera gånger veckan	Flera gånger i månaden	En gång/ månad eller mer sällan spelat	Har inte spelat det senaste året	Har aldrig i
Spel om pengar på Internet (t.ex. poker, casino, betting)	☐	☐	☐	☐	☐
Spelautomater (t.ex. Jack Vegas)	☐	☐	☐	☐	☐
Lotter (t.ex. Triss, Bingolotto, Lotto)	☐	☐	☐	☐	☐
Sportspel (t.ex. Måltipset, Stryktipset, Hästar, Oddset)	☐	☐	☐	☐	☐
Poker eller andra kortspel med vänner	☐	☐	☐	☐	☐
Övriga spel om pengar	☐	☐	☐	☐	☐

L2. Hur mycket har du spelat för de senaste 30 dagarna?

- Jag har inte spelat alls med pengar som insats
- 100 kronor eller mindre
- 100-299 kronor
- 300-600 kronor
- Mer än 600 kronor

L3. Har du någonsin känt att du måste spela för mer och mer pengar, för att t.ex. vinna tillbaka om du förlorat?

- Nej
- Ja

TILL SIST.....

M1 Hur tycker du att din hälsa är?

- Mycket bra
- Bra
- Ganska bra
- Dålig

M2 Hur trivs du i stort sett med livet just nu?

- Jag trivs mycket bra
- Jag trivs ganska bra
- Jag trivs inte så bra
- Jag trivs inte alls

M3 Hur ser du på framtiden för din personliga del?

- Jag ser mycket ljust på framtiden
- Jag ser ganska ljust på framtiden
- Jag ser varken ljust eller mörkt på framtiden
- Jag ser ganska mörkt på framtiden
- Jag ser mycket mörkt på framtiden

Tack för dina svar!

Var det något i enkäten som du inte kan få ur tankarna? Prata i så fall med dina föräldrar eller någon annan vuxen om det. Du kan också ta kontakt med din lärare, skolsköterska/läkare, skolans psykolog eller kurator.